

RIKSLØNNSNEMNDA

Sak nr. 5/1958.

i henhold til provisorisk anordning av 1. august 1958 i samband med indeksreguleringene sommeren 1958.

A. Norsk Arbeidsgiverforening og tilsluttede landsammenslutninger

på den ene side

og

Landsorganisasjonen i Norge og tilsluttede forbund

på den annen side

i henhold til fellesoppgjøret 1958.

B. Norsk Arbeidsgiverforening

på den ene side

og

Landsorganisasjonen i Norge, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund og Norsk Hotell- og Restaurantarbeiderforbund

på den annen side

i henhold til overenskomst av 1957.

C. Norsk Arbeidsgiverforening og Norsk Hydro

på den ene side

og

Landsorganisasjonen i Norge, Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund, Norsk Jernbaneforbund og Norsk Kommuneforbund

på den annen side

i henhold til overenskomst av 1957 for funksjonærer.

De 3 saker er forent til felles behandling og avgjørelse.

Kjennelse avsagt.

Rikslønnsnemnads sammensetning:

Sorenskriver Kai Knudsen, formann.

Direktør Reidar Danielsen.

Direktør Morten Tuveng.

Direktør Trygve Kleppe.

Sekretær P. Mentsen.

Direktør Ansgar Eriksen.

Forbundsformann Karsten Torkildsen.

De to siste er utpekt av partene i saken.

Partene møtte for nemnda, gjorde rede for saken og nedla påstand den 21. og 22. august 1958.

Etter å ha drøftet saken i flere møter avsa nemnda

K J E N N E L S E :

Ved provisorisk anordning av 1. august 1958 er det bestemt:

«Tvistene mellom på den ene side Norsk Arbeidsgiverforening og tilsluttede organisasjoner og enkeltbedrifter og på den annen side Lands-

organisasjonen i Norge og tilsluttede forbund om lønnsregulering sommeren 1958 på grunn av stigning i prisindeksen skal avgjøres av Rikslønnsnemnda.

Det er forbudt å iverksette eller opprettholde arbeidsstans eller blokade til løsning av tvisten.

Reglene i lov om lønnsnemnd i arbeidstvister av 19. desember 1952 får tilsvarende anvendelse.»

I det foredrag som ligger til grunn for anordningen uttaler Kommunal- og Arbeidsdepartementet:

«I Fellesoppgjøret januar/februar 1958 mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge ble avtalt følgende bestemmelser om indeksregulering:

«I forbindelse med at tariffavtalene forlenges i tre år fra deres respektive utløpstid, inntas i samtlige de derved forlengede tariffavtaler følgende bestemmelse om indeksregulering:

I. a) Når Statistisk Sentralbyrås indekstall for de samlede leveomkostninger viser stigning eller fall på minst 7 poeng i forhold til indekstallet 153, kan L.O. i tilfelle av stigning og N.A.F. i tilfelle av fall kreve opptatt forhandlinger om regulering av lønninger som er fastsatt i kroner og øre. Regulingskravet er maksimalt begrenset til en regulering som svarer til den prosentvise endring i levekostnadsindeksen.

b) Hvis et indekstall som offentliggjøres 6 måneder eller senere etterat regulering har funnet sted i henhold til punkt a), har steget eller falt med minst 6 poeng sammenlignet med det indekstall som dannet grunnlaget for foregående regulering, kan organisasjonene kreve opptatt forhandlinger etter reglene i punkt a).

c) Bestemmelsene i punkt b) gjelder videre hvis indekstallet etterat regulering har funnet sted i henhold til punkt b), påny skulle stige eller falle med minst 6 poeng.

II. Hvis partene, representert ved N.A.F.'s Centralstyre og L.O.'s Representantskap, ikke blir enige ved forhandlinger om hel eller delvis regulering etter bestemmelsene i I, kan den organisasjon som har fremsatt kravet, innen 14 dager etter forhandlingenes avslutning si opp de enkelte tariffavtaler med 1 måneds varsel for å søke gjennomført en lønnsregulering innenfor den ramme som er angitt ovenfor.»

Pr. 15. juni 1958 kom indeksen opp i 160, og Landsorganisasjonen har overfor Norsk Arbeidsgiverforening fremmet krav om lønnsforhøyelse svarende til prisstigningen. I forhandlingsmøte den 21. juli avviste Arbeidsgiverforeningen kravet da den under den nåværende økonomiske situasjon

ikke fant grunnlag for lønnsforhøyelser. Landsorganisasjonen har deretter den 22. juli sagt opp samtlige tariffavtaler med Arbeidsgiverforeningen og dens medlemmer. Samtidig er det foretatt plassoppsigelse som vil inntre lørdag 23. august ved ordinær arbeidstids slutt. Fra plassoppsigelsen er dog foreløpig unntatt elektrisitetsforsyning, olje- og bensinforsyning, losse- og lastearbeider i havnene samt Scandinavian Airlines System.

Landsorganisasjonen har den 22. juli gitt tilsvarende tariff- og plassoppsigelse overfor Norsk Arbeidsgiverforening for funksjonæravtalen av 1957 med Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund, overenskomsten av 1957 med Norsk Hotell- og Restaurantarbeiderforbund og funksjonæravtalen av 1957 for Norsk Hydro. For disse avtaler var retten til å krevne forhandling om indeksregulering inntrådt pr. 15. mai, men partene var blitt enige om å utsette forhandlingene inntil det viste seg om det ble forhandlinger for hele arbeidslivet innenfor Norsk Arbeidsgiverforening.

Riksmeglingsmannen nedla vanlig forbud mot arbeidsstans den 25. juli, og har holdt møter til meglings mellom partene samme og følgende dag. Han fant imidlertid ikke grunnlag for å fremmsette noe forslag og har i brev den 26. juli til Kommunal- og arbeidsdepartementet meddelt at meglingen er avsluttet uten resultat.

Statsministeren hadde den 29. juli konferanse med representanter for hovedorganisasjonene. Han fremhevet at det — ikke minst på grunn av den vanskelige økonomiske situasjon — ville være ytterst uheldig med en omfattende arbeidsstans. En slik arbeidsstans ville skape nye vansker. Han reiste derfor spørsmål om hvordan partene ville stille seg til å la tvisten avgjøre ved frivillig lønnsnemnd. Landsorganisasjonen har senere meddelt at den i dette tilfelle finner å kunne godta frivillig lønnsnemnd. Arbeidsgiverforeningen har meddelt at den ikke finner å kunne etterkomme statsministerens henstilling.

Departementet skal bemerke:

De oppsagte tariff- og plassoppsigelse gjelder direkte om lag 240 000 arbeidstakere. Indeksoppgjøret berører imidlertid langt flere arbeidstakere, idet det foreligger bestemmelser om indeksregulering i en rekke tariff- og plassoppsigelse mellom Landsorganisasjonen (og dens forbund) og arbeidsgiversammenslutninger som står utenfor N.A.F. samt ikke-organiserte arbeidsgivere. Samme bestemmelse er kommet inn i lønnsbestemmelsene for om lag 115 000 statstjenestemenn og lærere og 31 000 statsarbeidstakere lønnet etter overenskomst. Likeså gjelder samme indeksbestemmelse i Oslo kommune. For de fleste andre kommuner foregår det for tiden forhandlinger om det ordinære lønnsoppgjør for 70—80 000 arbeidstakere. Utfallet av indeksoppgjøret mellom hovedorganisasjonene vil få konsekvenser også for disse.

Hverken direkte forhandlinger mellom partene eller offentlig meglings har vist mulighet for en minnelig ordning. Det er derfor fare for en arbeidsstans av meget omfattende karakter. En slik arbeidsstans vil lamme landets arbeids- og næringsliv og hurtig medføre betydelige skadevirkninger.

Gjeldende arbeidstvistslov gir imidlertid ikke departementet adgang til å avverge arbeidsstans når

lovens frister for tvungen meglings er utløpet. Det finner derfor å burde tilrå at det utferdiges en provisorisk anordning som forbyr arbeidsstans og henviser saken til avgjørelse ved lønnsnemnd.»

For Lønnsnemnda har Landsorganisasjonen i Norge i det vesentlige anført:

Landsorganisasjonen har overfor Rikslønnsnemnda beklaget at statsmaktene har måttet gripe inn i den foreliggende situasjon og har gitt uttrykk for at partene burde ha løst tvisten uten noen innblanding fra det offentlige side. Landsorganisasjonen har videre hevdet at når den var stilt overfor et kategorisk nei på sitt krav om kompensasjon i samsvar med tariffavtalens bestemmelse, hadde den ikke noe valg. Den måtte nytte sin rett til å frigjøre seg fra tariffavtalens lønnsbestemmelser og likeledes foreta oppsigelse av plassene.

I denne sammenheng peker Landsorganisasjonen på den karakter som de norske tariffavtaler har i motsetning til en del andre land, bl. a. Storbritannia. Vi har tariffavtaler på åremål, og begge parter er bundet gjennom hele tariffperioden til de rettigheter og plikter som tariffavtalen fastsetter. Uten indeksreguleringsbestemmelse kunne det bare bli tale om kortvarige avtaleperioder. Landsorganisasjonen har imidlertid vært enig med Norsk Arbeidsgiverforening om at den i alle tilfelle burde ha 2-årige avtaler. Dette har også vært praktisert i mange år, men med de nødvendige reguleringsbestemmelser. De någjeldende tariffavtaler i samsvar med fellesoppgjøret av 1958 er sluttet for 3 år. Indeksreguleringsbestemmelsen var en meget vesentlig del av fellesoppgjøret, og uten slik sikringsbestemmelse ville det ikke blitt noe fellesoppgjør. Riktig nok er dette en halvautomatisk indeksreguleringsbestemmelse, men etter Landsorganisasjonens mening ligger det i sakens natur at arbeidsgiverne i tilfelle levekostnadsindeksen passerte «den røde strek», måtte være forberedt på å yte noe mer enn et blankt nei til kravet om kompensasjon for den prisstigning som en under forhandlingene visste ville komme i løpet av året. Landsorganisasjonen kan vanskelig forstå at Norsk Arbeidsgiverforening sett fra et moralsk synspunkt kan få medhold i sin påstand om at det ikke skal gis noen kompensasjon. Skulle det bli tilfelle, ville alle de av Landsorganisasjonens medlemmer som var med på å godkjenne fellesoppgjøret med full grunn føle seg forurettet, for derved ville en av de viktigste forutsetninger for fellesforslaget være falt bort.

Landsorganisasjonen har videre presisert at ved fellesoppgjøret av 3. mars 1958 var det bare en liten del av dens medlemmer som fikk lønnsøkning — fra 1 og opptil 18 øre pr. time. Det store flertall fikk ingen lønnsforbedring. Mange av disse ligger lønnsmessig like over det «tak» som ble satt for lavtlønns-tillegget og har ikke hatt nevneverdige lønnsforbedringer siden tariffrevisjonen 1956. Med den prisstigning som har funnet sted og den nye prisstigning som er i vente vil situasjonen for mange lønnsstaker-grupper bli helt uholdbar, hvis ikke kravet om kompensasjon blir imøtekommet. Landsorganisasjonen har pekt på at en lang rekke andre grupper i samfunnet i den senere tid har fått til dels betydelige lønns- eller inntektsforbedringer.

Landsorganisasjonen har oppfattet det slik at Norsk Arbeidsgiverforenings avslag på kravet om kompensasjon er en slags force majeure, dvs. at den økonomiske utvikling i de måneder som er gått siden fellesoppgjøret har artet seg annerledes enn man tenkte seg i februar—mars og at selve det økonomiske grunnlaget for å gi kompensasjon er svikket. Landsorganisasjonen mener å ha påvist at Norsk Arbeidsgiverforenings standpunkt i så måte ikke er holdbart.

Landsorganisasjonen pekte på at stigningen i levekostnadsindeksen fra 15. desember 1957 til 15. juni 1958 utgjorde 7 poeng eller 4,6 %. Av denne stigning skyldtes vel 2,5 poeng virkningen av første etappe av subsidiereduksjonen.

Det er et spesielt forhold ved denne prisutvikling som må understrekes. Prisstigningen har vært særlig sterk på matvaregruppen. Mens totalindeksen som nevnt foran steg med 4,6 % var stigningen for matvaregruppen 9,3 %. Dette innebærer at over $\frac{3}{4}$ av prisstigningen er kommet på matvareforbruket. Nå kan det hevdes at prisstigningen på matvarer blir noe overvurdert av vår offisielle levekostnadsindeks, sammenlignet med virkningen for lønns-takergruppen under ett. På den annen side er det særlig prisstigning på matvarer som rammer folk med lavere inntekter, da matvareforbruket utgjør en større andel av deres inntekter enn tilfelle er for folk i høyere inntektsklasser. Dette understreker hvor nødvendig det er å få kompensasjon for prisstigningen. Industriproduksjonen lå i 1. halvår 4 % lavere enn i 1. halvår 1957. Landsorganisasjonen peker på at en del av denne nedgang skyldes spesielle forhold som ikke har noe å gjøre med den alminnelige konjunkturutvikling.

Den lave sildoljeproduksjon som følge av det dårlige sildefisket tilsvarer således en nedgang på 1,6 % i totaltallet.

Når en ser bort fra sildoljeproduksjonen er det bl. a. tekstilindustrien som viser en meget sterk produksjonsnedgang. Det er ikke riktig å se utviklingen i tekstilindustrien bare som et utslag av den alminnelige konjunktursituasjon. I denne industri gjør det seg gjeldende en internasjonal krise av strukturell art. Det er ikke sviktende konkurransevne, men en alminnelig svikt i etterspørselen som her synes å spille inn. Dette inntrykk forsterkes når en ser at importen av tekstilvarer er lavere i år enn den var i fjor.

Når en skal bedømme i hvilken grad konjunkturutviklingen har virket inn på industriproduksjonen generelt kan det være berettiget å holde tekstilindustrien utenfor. Nedgangen i denne industri har virket inn med 0,8 % på totaltallet. Alt i alt har vi derfor eksklusiv sildolje- og tekstilindustri hatt en nedgang i produksjonen i industrien på ca. 1,5 % fra 1. halvår i fjor til 1. halvår i år. Dette gir et noe annet inntrykk enn om en bare opererer med totaltallene.

Landsorganisasjonen peker videre på at produksjonen har holdt seg oppe i investeringsvareindustrien. I en analyse av konjunkturtendensene sommeren 1958 som Statistisk Sentralbyrå nettopp har offentliggjort heter det således:

«Investeringsvareindustrien viser ingen nedgang i forhold til i fjor for 1. halvår under ett, og i siste kvartal er det til og med oppgang i forhold til i fjor. En sterk ekspansjon i den innenlandske produksjon av jern og stål, på bekostning av importen, har nok bidratt til dette, men i de fleste gruppene av investeringsvareindustrien er det ved halvårsskiftet få tegn til alvorlig produksjons-svikt.»

Det framgår likeledes av Sentralbyråets analyse at det heller ikke har vært noen nedgang for de andre hovedgrupper av investeringer. Med den rolle investeringsvirksomheten spiller for konjunkturforløpet, er det grunn til å understreke disse forhold.

Landsorganisasjonen framhever at bruttonasjonalproduktet etter den oversikt en sitter inne med for øyeblikket ikke vil gå ned i 1958. På denne bakgrunn hevdes det at det heller ikke vil være rimelig å redusere levestandarden og reallønnen.

Utviklingen i industribedriftenes lagre av egne produkter viser at disse lagre i den senere tid har vært synkende ifølge Statistisk Sentralbyrås statistikk. Bl. a. var det en nedgang i løpet av 1. kvartal 1958 på 3,5 %. Disse forhold tyder etter Landsorganisasjonens egen oppfatning ikke på at vi beveger oss inn i en krisesituasjon.

Når det gjelder utviklingen i utenriksøkonomien peker Landsorganisasjonen på at en etter de foreløpige anslag vil få en forverring på driftsbalansen på omlag 150 mill. kroner i forhold til Nasjonalbudsjettets anslag. Det blir en forverring for netto-

fraktinntektene og i forholdet skipsimport—skips-eksport mens det blir en forbedring på varebalansen. Landsorganisasjonen understreker at denne forbedring på varebalansen under dårlige internasjonale konjunkturer er et nytt trekk i vår utenriksøkonomi og gir uttrykk for at vår eksport har fått en mer allsidig varesammensetning som gir større økonomisk motstandsevne. Dette bekreftes ved den sterke bedring i bytteforholdet for import- og eksportvarer.

Forverringen i utenriksøkonomien fra 1957 til 1958 faller i sin helhet på skipsfartssektoren. Noe over halvparten av forverringen skyldes økt skipsimport og noe under halvparten synkende nettofraktinntekter. Landsorganisasjonen peker på at det som karakteriserer skipsfartsnæringen er bl. a. de store og hurtige økonomiske svingninger.

Vi kan ha høykonjunktur det ene år og lavkonjunktur året etter. Dette er vi fortrolig med fra før, og det vil være høyst urimelig om den nedgang vi i den senere tid har hatt på fraktmarkedet med en gang skulle slå ut i levestandarden for lønnsstakerne i landet vårt. Det ville være en uklok og farlig politikk, og det er landets myndigheter i høyeste grad klar over. I sin finanstale i år uttalte finansminister Trygve Bratteli bl. a. følgende:

«Det ville være uriktig, og vel også umulig, å gjøre resten av norsk næringsliv til et trekkspill, som i det enkelte år kunne eliminere svingningene i skipsfrakter og skipsimport.»

Det er grunn til å understreke den rolle skipsimporten spiller for underskuddet i vår utenriksøkonomi. Ifølge Nasjonalbudsjettet var det regnet med en skipsimport på 2 150 millioner kroner i 1958, dvs. nesten det dobbelte av underskuddet på vare- og tjenestebalansen. Hvis vi hadde satt opp regnskapet for «bedriften Norge» på samme måte som en privatbedrift, ville vi i virkeligheten hatt et stort overskudd i utenriksøkonomien i 1958. Ingen privatbedrift ville finne på å føre anskaffelsen av store og kostbare maskiner som kan arbeide i en årrekke, til utgift i ett enkelt år. Det er imidlertid dette som faktisk skjer for skipsimportens vedkommende, og dette bidrar selvsagt til det store underskudd. Den store skipsimporten er utgifter til senere inntekts ervervelse og representerer på lengre sikt en sterk realøkonomisk forbedring av vår økonomi. Trass i de høye opplagstall er vår seilende handelsflåte større enn i fjor.

Landsorganisasjonen peker også på at andre trekk i utviklingen i vår utenriksøkonomi viser at landet står stadig sterkere på dette område. Det gjelder bl. a. de stadig nye meldinger om at grener som tidligere var typisk norsk hjemmeindustri er i ferd med å erobre seg et eksportmarked. Dette er resultatene av den konsekvente og sterke investeringspolitikk som har vært ført i vårt land etter krigen.

Om den internasjonale konjunkturutvikling uttalte Landsorganisasjonen at det etter dens mening ikke var noen akutt fare for en internasjonal depresjon. Det private forbruk er blitt mer stabilt overfor nedgangstendenser, og de offentlige utgifter, som representerer et stabilt element i et lands økonomi spiller en langt større rolle i dag enn tidligere. Så vel indrepolitisk som utenrikspolitisk hensyn tilsier at det ikke føres en økonomisk politikk som vil skape massearbeidsløshet. Dette sammen med at en i dag vet mye bedre enn før hvordan en depresjon kan bekjempes skaper en ganske annen situasjon enn vi hadde i mellomkrigsårene.

For øvrig peker Landsorganisasjonen på at konjunkturoppvinget i U.S.A. igjen er et faktum. Stigende industriproduksjon, stålproduksjon, byggevirkosomhet samt stigende lønninger, aksjekurser og private inntekter i sin helhet gjør det berettiget å hevde at nedgangskonjunkturerne i U.S.A. er tilbaketog.

Selv om det vil kunne oppstå ettervirkninger av det tidligere tilbakeslag i U.S.A. for en del europeiske land vil disse etter alt å dømme bli av svært

kortvarig karakter, og dessuten helt avhengig av om de ledende industrinasjoner går inn for en mer ekspansiv økonomisk politikk i samsvar med den henstilling som Ministerrådet i OEEC har sendt til medlemsstatene. Landsorganisasjonen peker på for Norges vedkommende at det er like mange søknader om å få dispensasjon fra maksimalsatsen for utbytteutdeling som tidligere, og dette sammen med at kursene på industriaksjer på Oslo Børs i dag ligger høyere enn for 2 måneder siden skulle gi en grunn til å anta at bedriftslivet ikke sto overfor så alvorlige vansker i den nærmeste tida framover som det er blitt hevdet.

Landsorganisasjonen la fram en rekke beregninger i forbindelse med reallønnsutviklingen i 1958.

Det er tre forhold som vil bestemme nivået for den gjennomsnittlige timefortjeneste for industriarbeidere i 1958. For det første lå deres lønnsnivå ved utgangen av 1957 noe høyere enn gjennomsnittstallet for 1957, anslagsvis 1—2 % høyere. Dette henger sammen med lønnsglidningen i løpet av 1957. For det annet kommer virkningen av tariffrevisjonen våren 1958 inn i bildet. De lønnstillegg som i denne forbindelse ble gitt til de lavtlønte grupper vil ikke slå ut på det gjennomsnittlige lønnsnivå med mer enn $\frac{1}{2}$ eller $\frac{3}{4}$ %. For det tredje vil lønnsnivået avhenge av utviklingen i lønnsglidningen i år.

I de senere år har lønnsglidningen for voksne menn i industrien utgjort vel 4 % pr. år. Fra 1. kvartal 1957 til 1. kvartal 1958 steg timefortjenesten for voksne menn med 4,2 %. I dette tidsrom var det ingen omfattende lønnsrevisjoner, og tallet kunne derfor tyde på at lønnsglidningen var like stor som tidligere. En nærmere undersøkelse viser at dette ikke er riktig.

Hvis en holder betalingen for bevegelige helligdager utenfor, blir stigningen i timefortjenesten fra 1. kvartal 1957 til 1. kvartal 1958 3,9 %. Det skyldes at betalingen for bevegelige helligdager utgjorde et noe større beløp i år enn i fjor. Det som spiller en avgjørende rolle for beregningene er imidlertid at vi ved årsskiftet 1956/57 fikk overgangen til skatt av årets inntekt. Dette førte til at den gjennomsnittlige timefortjeneste for 1. kvartal 1957 ble unormalt lav. En kan i denne sammenheng sitere hva Statistisk Sentralbyrå sier i sin pressemelding om arbeidslønninger for 1. kvartal 1958:

«En må ved denne sammenligning imidlertid være merksam på at timefortjenesten for voksne menn i 1. kvartal 1957 var lav fordi overgangen til skatt av årets inntekt førte til store akkordoppgjør i 4. kvartal 1956 og tilsvarende mindre utbetalinger i 1. kvartal 1957.»

En har søkt å beregne hva timefortjenesten i 1. kvartal 1957 «normalt» ville ha vært hvis dette spesielle forhold ikke hadde kommet inn i bildet. En slik beregning kan naturligvis ikke bli sikker, men den kan gi visse holdepunkter. En har tatt for seg utviklingen i timefortjenesten i 1. og 4. kvartal i årene fra 1952 og framover og på grunnlag av dette funnet fram til en «normal» utvikling. Etter denne beregning skulle timefortjenesten «normalt» i 1. kvartal 1957 ha ligget minst 4—5 øre høyere enn den gjorde. Under disse forutsetninger kommer en fram til at lønnsglidningen det siste år, fra 1. kvartal 1957 til 1. kvartal 1958 har vært omlag 3 %, altså klart mindre enn i de seneste foregående år.

Av særlig interesse er imidlertid at lønnsglidningen synes å ha vært minst i de to siste kvartaler vi har statistikk for, nemlig 4. kvartal 1957 og 1. kvartal 1958. I tidligere år har lønnsglidningen fra 3. kvartal det ene år og til 1. kvartal det etterfølgende år gjennomgående utgjort omlag $1\frac{1}{2}$ %, mens den tilsvarende stigning fra 3. kvartal 1957 til 1. kvartal 1958 bare utgjorde 0,4 %, når bevegelige helligdager holdes utenom. Det ser derfor ut til at lønnsglidningen i første halvdel av 1957 har vært omtrent normal, mens den så har avtatt sterkt mot årsskiftet og i begynnelsen av 1958. Hvis dette er riktig, skulle det tyde på at lønnsglidningen i løpet av 1958 vil bli betydelig mindre enn tidligere.

På bakgrunn av de forhold som er nevnt foran, synes det klart at gjennomsnittsfortjenesten i 1958

bare vil vise en beskjeden stigning, antagelig omlag 3 %. Samtidig vet en at prisnivået i første halvår lå 3,3 % høyere enn i fjor, og i annet halvår vil det etter foreliggende beregninger ligge 7,2 % høyere enn i fjor. Uten kompensasjon blir det derfor en betydelig nedgang i reallønnen.

Med kompensasjon for prisstigningen i samsvar med Landsorganisasjonens krav, vil likevel ikke den reelle kjøpeevne ligge høyere enn året før, da en må ta hensyn til virkningen av skattene. Selv om den spesielle progresjon i statsskatten ikke er særlig merkbar for lønnstakere med gjennomsnittsinntekter, ligger det likevel en progresjon i skattesystemet som følge av den måte det er bygd opp på. En imøtekommelse av kravet vil derfor bare sikre at kjøpeevnen blir noenlunde opprettholdt, men den vil ikke stige.

Når det spesielt gjelder situasjonen i 2. halvår 1958 har Landsorganisasjonen foretatt en beregning over reallønnsutviklingen hvis det ikke blir gitt kompensasjon. En kan regne med en gjennomsnittlig levekostnadsindeks i 2. halvår 1958 på 163. I 2. halvår 1957 lå indeksen gjennomsnittlig på 152,6. Dette betyr at prisindeksen i 2. halvår i år vil ligge 6,8 % høyere enn i 2. halvår i fjor. Ved en lønnsglidning på henholdsvis 2 eller 3 % på toppen av virkningen av tariffrevisjonen våren 1958 vil resultatet bli at reallønnen i 2. halvår vil bli liggende 2,8 eller 3,8 % lavere enn 2. halvår 1957. Til dette kommer så virkningene av den direkte beskatning slik at det ikke er urealistisk å anta at om det ikke blir gitt kompensasjon for prisstigningen, vil industriarbeidernes kjøpeevne i 2. halvår 1958 reelt sett ligge 4—5 % lavere enn i fjor. Landsorganisasjonen hevder at dette vil kunne få betydelige virkninger for de av Norsk Arbeidsgiverforenings medlemsbedrifter som produserer forbruksvarer.

Landsorganisasjonen peker på at det fins en rekke grupper som ikke fikk noe lavtlønns tillegg fra 1. april fordi deres fortjeneste så vidt lå over «taket». De samme grupper og mange andre lønnstakere har hatt liten eller ingen lønnsglidning slik at deres faktiske fortjeneste ikke er nevneverdig høyere enn etter tariffrevisjonen 1956.

Landsorganisasjonen fremholder at om det ikke ble gitt kompensasjon for prisstigningen, og en kan forutsette at bruttonasjonalproduktet ikke synker, vil dette virke i retning av å redusere forbruksraten i Norge. Forbruksraten i Norge er på forhånd så vidt lav at det etter Landsorganisasjonens oppfatning vil være urimelig å redusere den ytterligere. Etter beregninger foretatt i OEEC utgjorde således forbruksraten i Norge i 1955 60 % mens den for alle OEEC-land i gjennomsnitt utgjorde 65 %. For U.S.A. 64 % og Canada 63 %.

Når det gjelder pris- og lønnsutviklingen i Norge og andre land hevder Landsorganisasjonen at Norge ligger gunstig an sammenlignet med utviklingen hos de fleste av våre konkurrenter. Utviklingen etter krigen kan inndeles i tre perioder, den første fra 1945 til 1949, den andre fra 1949 til 1952/53, og den tredje perioden fra 1953 og framover. Ser en de to første perioder under ett hevder Landsorganisasjonen at utviklingen i det norske pris- og kostnadsnivå har vært relativt gunstig. Når det gjelder den tredje perioden er det blitt hevdet at en i Norge på bakgrunn av relativt stabile importpriser og råvarepriser har hatt en særnorsk pris- og kostnadsutvikling som har stilt landet i en ugunstigere situasjon enn tidligere. I denne sammenheng legger Landsorganisasjonen fram tallmateriale som er utarbeidet av F.N.s økonomiske kommisjon for Europa. Materialet viser følgende utvikling fra gjennomsnittet for 1953 og fram til årsskiftet 1957/58:

Prosentvis stigning i lønningene:	
Norge	28 »
Frankrike	43 »
Nederland	37 »
Vest-Tyskland	32 »
Storbritannia	31 »
Sverige	31 »
Østerrike	29 »

Finland	27 %
Danmark	27 »
Belgia	26 »
Italia	24 »
Sveits	9 »

Prosentvis stigning i konsumentprisene:

Norge	11 %
Finland	28 »
Storbritannia	18 »
Frankrike	16 »
Danmark	15 »
Nederland	15 »
Sverige	15 »
Italia	14 »
Østerrike	13 »
Belgia	10 »
Vest-Tyskland	8 »

For Sveits forelå det ikke tilsvarende talloppgaver. Det er blitt hevdet at man for å få et riktig bilde av den faktiske prisutvikling i Norge i dette tidsrom må ta hensyn til virkningen av subsidiepolitikken. Vi vil som kjent få en prisstigning i 1958 på i alt vel 5 poeng eller omlag 3,3 % som følge av reduksjonen i subsidiene. Det kan sies at dette er prisstigning som i virkeligheten har foregått tidligere, men som ikke er kommet til uttrykk før i 1958. Tabellen viser imidlertid at selv om en legger til vel 3 % på prisstigning for Norge i dette tidsrom slik at en i alt kommer opp mellom 14 og 15 %, står Norge likevel meget bra i bildet.

Dessuten er det et faktum at prisene har fortsatt å stige også i de fleste andre land i 1958. Selv om en i Norge har en merkbar prisstigning i år, skulle dette ikke føre til at Norge kan sies å være kommet i «utakt» med utviklingen i andre land. Enkelte år har vi hatt sterkere stigning, andre år svakere, og ser en det over et lengre tidsrom blir resultatet forholdsvis gunstig.

Landsorganisasjonen peker videre på at Norge har et rekordhøyt investeringsnivå, og refererer en beregning foretatt i OEEC over bruttoinvesteringen i fast kapital i prosent av bruttonasjonalproduktet for året 1955:

Norge	31 %
Danmark	17 »
Sverige	20 »
Storbritannia	14 »
Vest-Tyskland	23 »
Belgia	16 »
Nederland	23 »
Alle OEEC-land	18 »
U.S.A.	17 »
Canada	23 »

Hvis en undersøker hvordan investeringene fordeles seg på de direkte produktive investeringer og de sosiale investeringer viser det seg dessuten at de direkte produktive investeringer svarer for om lag 75 % av de samlede investeringer for Norges vedkommende mens det tilsvarende tall for de fleste andre land lå på om lag $\frac{2}{3}$ eller mindre. Danmark var det eneste land som hadde en like høy andel produktive investeringer, men i dette land er totalinvesteringene meget lave.

Landsorganisasjonen framhever den sterke stigning som har funnet sted i produktiviteten i Norge.

Fra 1938 til 1957 steg bruttonasjonalproduktet målt i faste priser med omlag 76 %. I samme tidsrom steg den samlede sysselsetting med 16 %. Det betyr at produksjonen pr. sysselsatt steg med omlag 53 %. Dette er en meget sterk stigning, og det er få land i Vest-Europa som kan peke på en lignende utvikling.

Av særlig interesse er produktivetsutviklingen i industrien.

Etter de nyeste beregninger har produksjonen pr. timeverk i industrien økt med vel 50 % fra 1938 til 1956. Tar vi utgangspunkt i 1953, finner vi en gjennomsnittlig produktivetsøkning fram til 1956 på nesten 6 % pr. år.

Produktivetsøkningen har vært sterk både i eksportindustri og hjemmeindustri.

For 1957 har Statistisk Sentralbyrå ikke foretatt noen beregninger over produktivetsutviklingen. Den månedlige produksjonsindeksen for industriarbeidere viser imidlertid en øking på 3,2 % i gjennomsnitt fra 1956 til 1957. Statistisk Sentralbyrå er av den oppfatning at produksjonsøkningen i virkeligheten har vært sterkere enn dette. Samtidig har sysselsettingen i industrien praktisk talt ikke vist noen stigning. Selv om en på dette grunnlag ikke kan beregne noe eksakt tall må det kunne slås fast at det også i 1957 fant sted en betraktelig produktivetsøkning.

Når det gjelder produktivets- og kostnadsutvikling, vil en for øvrig referere en beregning som i likhet med de tidligere nevnte pris- og lønssammenligninger er utført av FN's økonomiske kommisjon for Europa. Beregningene tar sikte på å vise utviklingen i lønnskostnadene pr. produktenhet fra 1953 til 1956. Tallene er fremkommet på følgende måte: En har tatt utgangspunkt i stigningen i timefortjeningen for mannlige industriarbeidere, og denne er så blitt sammenlignet med stigningen i produksjonen pr. arbeidstime («produktiviteten»). På denne måte får en et uttrykk for i hvilken grad det har vært samsvar mellom lønns- og produktivetsstigning i de forskjellige land. Hvis tallet er null, betyr det ganske enkelt at lønningene ikke har steget sterkere enn «produktiviteten».

Beregningen gir følgende resultat:

Norge	+ 2 %
Storbritannia	+ 16 »
Nederland	+ 15 »
Sverige	+ 11 »
Danmark	+ 5 »
Østerrike	+ 1 »
Belgia	+ 1 »
Vest-Tyskland	0 »
Finland	÷ 1 »
Frankrike	÷ 2 »
Italia	÷ 6 »

Som en ser har en i Storbritannia en lønnsstigning som har vært 16 % sterkere enn stigningen i produksjonen pr. arbeidstime. I Italia derimot har lønnsstigningen vært 6 % mindre enn stigningen i produksjonen pr. arbeidstime. Norge ligger omtrent på gjennomsnittet.

Alt i alt hevder Landsorganisasjonen at så vel prisutvikling, lønnsutvikling, produktivetsstigning og investeringspolitikk i Norge viser et gunstig bilde sammenlignet med forholdene hos våre konkurrenter. Selv om det kan pekes på ugunstige utviklingstendenser i inneværende år, er vår realøkonomiske utgangsposisjon meget god. Dessuten er det ikke egentlig sviktende konkurransevne som er årsaken til tilbakegangen i produksjonen på en rekke industriområder, men først og fremst sviktende etterspørsel. Hvis en kunne peke på at vi var i ferd med å bli utkonkurrert ved at andre land erobret tidligere norske markeder enten her hjemme eller ute, ville situasjonen vært langt vanskeligere. Dette synes ikke å være tilfelle og bidrar til å styrke kravet om kompensasjon for prisstigningen.

Landsorganisasjonen har foretatt en del beregninger over virkningene av økingen i barnetrygden og lettelsene i den direkte beskatning fra 1. januar 1959. Ved beregningen har Landsorganisasjonen veid skattelettelsene i de forskjellige skatteklasser med antall lønnstakere i disse klasser. Landsorganisasjonen understreker meget sterkt at dette må gjøres hvis en skal finne frem til et resultat som er representativt for lønnstakergruppen under ett, da omlag $\frac{3}{4}$ av lønnstakerne befinner seg i skatteklasse I, II og III. En beregning som bare refererer seg til «indeksfamilien» kan av den grunn ikke bli representativ.

Landsorganisasjonen er kommet fram til at virkningen av skattelettelse og barnetrygd i gjennomsnitt utgjør vel 130 kroner på årsbasis.

Samtidig framhever Landsorganisasjonen at hvis en skal ta hensyn til framtidige skattelettelser må en også ta hensyn til den øking i skatten som har funnet sted i de senere år. Fra 1952 til 1957 steg reallønnen for voksne menn i industrien etter Statistisk Sentralbyrås statistikk med 16,4 %. Ifølge Nasjonalbudsjettet utgjør stigningen i disponibel reallønn i samme tidsrom etter skatteforholdene i Oslo 8,4 % for enslige og 14,2 % for en familie på 4. De skattelettelser som er foretatt i den foregående periode har derfor ikke kunnet oppveie den progressive tendensen i skattesystemet. Dessuten førte overgang til skatt av årets inntekt til en øking i beskatningen.

I forbindelse med diskusjonen om «inflasjonsspiralen» peker Landsorganisasjonen på at lønnsøkings virkninger på prisnivået via høyere kostnader ikke på langt nær er så sterk som det ofte blir hevdet.

Av det tallmateriale som Statistisk Sentralbyrå har brukt i sine såkalte kryssløpsanalyser basert på året 1954, framgår det at lønnsinnholdet i det private konsum utgjør omlag 25 %. Tallet blir omtrent det samme også for det forbruk som er lagt til grunn for levekostnadsindeksen. Dette betyr at en generell lønnsøking på f. eks. 10 % bare vil slå ut i en prisstigning på 2,5 %, hvis lønnsøkingen tillates å slå igjennom i kostnadsnivået over hele linjen, og intet annet skjer. En har da regnet med både den direkte og den indirekte kostnadsvirkning. Etter dette skulle det teoretiske utslag på levekostnadsindeksen som følge av kostnadsøking bli vel 1 % eller mellom $1\frac{1}{2}$ og 2 poeng, hvis lønnsnivået heves med 4,6 % som vårt krav utgjør.

Landsorganisasjonen er fullt klar over at dette er et teoretisk beregnet tall, og at den faktiske virkning vil avhenge av mange andre forhold i næringslivet som er dels av økonomisk og dels av psykologisk og politisk karakter. Men beregningen viser den rolle en lønnsøking kan spille for prisnivået gjennom virkninger på kostnadsnivået. Den viser at under de gitte forutsetninger og med de svingningstall som brukes i våre indeksbestemmelser, vil en ikke få noen «automatisk inflasjonsspiral» som følge av lønnsstillegget.

Landsorganisasjonen refererer også en annen beregning som er utført på basis av grovere materiale, men som viser omtrent samme resultat. Fra 1955 til 1957 steg prisnivået for den totale produksjon — bruttonasjonalproduktet — med 11,1 %.

Av denne prisstigning kunne 2,8 % tilbakeføres til lønnsøking, 2,6 % til eierinntekter, 2,0 % til kapitalslit, 1 % til indirekte skatter og 2,8 % til importen. På den annen side førte så subsidieøkningen til en nedgang på 0,3 %, slik at nettoresultatet ble en stigning på 11,1 %. For lønningenes vedkommende svarer dette til omlag $\frac{1}{4}$, altså av samme størrelse som de forannevnte beregninger.

Alt i alt hevder Landsorganisasjonen at det er sterkt misvisende å trekke fram lønnsøkingen som den vesentlige og toneangivende faktor i vårt prisproblem. En er fullt klar over at lønnsøking i visse tilfelle og under bestemte forhold vil føre til prisstigning, men mener det er høyst urettferdig å lukke øynene for alle de andre forhold i samfunnsøkonomien som sammenlagt synes å spille en atskillig større rolle for prisstigningen enn lønnspolitikken.

Når det gjelder faren for økt arbeidsløshet som følge av et lønnsstillegg mener Landsorganisasjonen at det ikke foreligger noen holdbar påvisning av en slik fare i samband med det kompensasjonskrav som er lagt fram. En kan ikke bedre den totale sysselsettingssituasjon ved å senke kjøpeevnen for lønns-takerne. Riktignok representerer lønningene en kostnadsfaktor men de representerer også en etterspørselsfaktor. I mange tilfelle synes det klart at det er sviktende etterspørsel som kan ligge bak utviklingen. I denne sammenheng peker Landsorganisasjonen på at det fra 2. kvartal 1957 til 2. kvartal 1958 var en nedgang på hele 7 % i forbruksvareindustriens produksjon. Dette tyder nettopp på at

det er sviktende etterspørsel etter forbruksvarer som har spilt en betydelig rolle, noe som henger sammen med at kjøpeevnen har sviktet som følge av prisoppgangen. Oppgavene over svikten i detaljomsetningen bekrefter dette. Hvis det er riktig, vil en kunne bedre sysselsettingssituasjonen på en rekke områder ved å opprettholde lønnsstakernes reelle kjøpeevne. Landsorganisasjonen er fullt klar over at en her står overfor en vanskelig avveining mellom kostnadsvirkning og etterspørselsvirkning, ikke minst i forholdet til landets utenriksøkonomi. Landsorganisasjonen hevder imidlertid at Norge som industrinasjon på ingen måte er i ferd med å bli utkonkurrert, og den kan derfor ikke akseptere tankegangen om at en moderat heving av lønnsnivået skulle svekke sysselsettingssituasjonen.

Når det gjelder sammenhengen mellom reduksjon av subsidiene og industriens betalingsevne mener Landsorganisasjonen at den prisstigning som skyldes subsidiereduksjonen i virkeligheten ikke kan betraktes på noen annen måte enn prisstigning i sin alminnelighet.

Forskjellen på generell prisstigning og den som skyldes subsidiereduksjon er ikke annet enn en forskjell «i tid». Økingen av subsidiene motvirket den prisstigning som hadde funnet sted i næringslivet slik at utslaget på levekostnadsindeksen ble tilsvarende mindre. Det som skjer når subsidiene igjen reduseres, er at den faktiske prisstigning i næringslivet kommer til uttrykk på levekostnadsindeksen. Utslaget på levekostnadsindeksen som følge av subsidiereduksjonen må derfor betraktes på samme måte som de øvrige utslag på indeksen.

Landsorganisasjonen redegjorde for en del indeksbestemmelser for grupper eller organisasjoner som ikke er tilknyttet Landsorganisasjonen. Landsorganisasjonen pekte på at en i jordbruksavtalen faktisk hadde to forskjellige sett av reguleringsbestemmelser for å sikre jordbrukerne mot en uventet utvikling. Dette forhold er ikke blitt kritisert. Derimot er det blitt kritisert at Landsorganisasjonen nå gjør krav på regulering i henhold til indeksreguleringsbestemmelsen i avtaleforholdet med Norsk Arbeidsgiverforening. I denne sammenheng peker Landsorganisasjonen likeledes på at den nye jordbruksavtalen gir dekning for prisstigningen fram til indekstallet 160 mens Landsorganisasjonen blir kritisert fordi den forlanger kompensasjon for prisstigningen opp til dette indekstall.

For øvrig refererte Landsorganisasjonen de indeksreguleringsbestemmelser som bankene og forsikringsselskapene har inngått med sine funksjonærer. Avtalen mellom Privatbankenes Arbeidsgiverforening og Sparebankenes Arbeidsgiverforening på den ene side og Norske Bankfunksjonærers Forbund på den annen side, gir full kompensasjon med etterbetaling for hvert halvår hvis prisene stiger med 2 poeng eller mer på basis av indekstallet 150. Dette er den gunstigste indeksreguleringsbestemmelse som Landsorganisasjonen kjenner til. I avtalen mellom Forsikringsselskapenes Arbeidsgiverforening og Skadeforsikringsselskapenes Arbeidsgiverforening på den ene side og Forsikringsfunksjonærenes Landsforbund på den annen side skal det automatisk ytes $\frac{3}{4}$ kompensasjon på alle inntektsklasser fra kr. 4 000,— og opp til kr. 30 000,—. Landsorganisasjonen mener at når det skal tas stilling til lønnskompensasjonskravet, kan det under ingen omstendighet bli dårligere resultat enn det som er oppnådd hos de arbeidsgivere som i nokså høy grad behersker det norske næringsliv.

Landsorganisasjonen stiller krav om et generelt lønnsstillegg på 25 øre pr. time, likt for kvinner og menn. Grunnlaget for dette krav er stigningen på 4,6 % i indeksen på basis av gjeldende indeksavtale. Dette krav bygger på Norsk Arbeidsgiverforenings lønnsstatistikk.

Denne statistikk viser at den gjennomsnittlige timefortjeneste for voksne menn i 1957 var kr. 5,71 og for voksne kvinner kr. 3,68. En øking i lønningene på 4,6 % svarer til 26 øre for menn og 17 øre for kvinner. Da det kreves samme lønnsstillegg for menn og kvinner, har en søkt å finne et veid gjen-

nomsnitt for disse to grupper under ett, og har brukt antall arbeidede timer etter Arbeidsgiverforeningens egen statistikk for 1957. Denne statistikk viser at menn svarte for 84,4 % av det totale antall arbeidede timer og kvinner for 15,6 %. Veier en fortjenestetallene med dette, kommer en fram til et veid gjennomsnitt for 1957 på kr. 5,39. En stigning på 4,6 % tilsvarer da 25 øre pr. time.

Når det gjelder spørsmålet om likt tillegg for menn og kvinner begrunner Landsorganisasjonen dette med ønsket om en lønsmessig jamstilling og en viser til Lønnsnemndas kjennelse i 1951 der det ble gitt likt tillegg for kvinner og menn.

Når det gjelder unge arbeidere og lærlinger har Landsorganisasjonen redusert beløpet til 13 øre pr. time. For å oppnå likhet for de forskjellige grupper foreslår Landsorganisasjonen at beregningsgrunnlaget skal være 48 timer pr. uke, slik at års-, måneds- og ukelønte må gis et tilsvarende tillegg. For akkorder går påstanden ut på at akkordfortjeningen skal heves med 25 øre pr. time da denne form i motsetning til en prosentvis forhøyelse vil få like utslag.

Landsorganisasjonen peker på at det såkalte «tak» i fellesforslaget må heves i samsvar med kompensasjonskravet, og dessuten har en tatt med en bestemmelse om tilpassing for de grupper der dette er nødvendig. Det kreves at det nye tillegg gjøres gjeldende fra og med begynnelsen av første lønningssuke etter 15. juli 1958 og at tillegget for månedslønte skal tre i kraft fra og med 16. juli 1958. Dette er i samsvar med den påstand som ble godtatt av Lønnsnemnda i 1951.

Landsorganisasjonen har nedlagt følgende

Påstand:

I.

- Voksne kvinner og menn:* Samtlige lønninger som er fastsatt i kroner og øre forhøyes med 25 øre pr. time. Hvorvidt vedkommende skal ansees som voksne kvinnelige eller mannlige arbeidere, avgjøres etter bestemmelsen i vedkommende tariffavtale.
- Unge arbeidere og lærlinger:* De gjeldende lønninger som er fastsatt i kroner og øre forhøyes med 13 øre pr. time.
- For års-, måneds- og ukelønte gis et tilsvarende tillegg.
- For de som har kortere arbeidstid enn 48 timer pr. uke, er beregningsgrunnlaget 48 timer.
- Samtlige akkorder forhøyes slik at akkordfortjeningen stiger med 25 øre pr. time.
- Grensetallene (takene) i fellesforslagets punkt C forhøyes med 25 øre pr. time for timelønte og tilsvarende for års-, måneds- og ukelønte.
- For de grupper som har særordninger foretas tilpassing slik at den reelle lønnsforhøyelse blir den samme for disse som for de som kommer inn under den generelle ordning. Der hvor det må foretas prosentuell regulering, skal prosentsatsen være 4,6.

II.

De nye tillegg gjøres gjeldende fra og med begynnelsen av første lønningssuke etter 15. juli 1958. For månedslønte trer tillegget i kraft fra og med 16. juli 1958.

Når det gjelder tariffavtalen mellom Norsk Arbeidsgiverforening på den ene side og Landsorganisasjonen, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund og Norsk Hotell- og Restaurant-Arbeider-Forbund på den annen side, har Landsorganisasjonen og forbundene anført:

Denne tariffavtale var revidert i mars 1957 og den var således ikke med i fellesoppgjøret. Ved tariffrevisjonen i 1957 ble det inntatt følgende indeksreguleringsbestemmelse:

«Hvis Statistisk Sentralbyrås indekstall for de samlede leveomkostninger enten pr. 15. oktober 1957 eller pr. 15. mai 1958 viser stigning eller fall på 6 poeng eller mer i forhold til indekstallet pr. 15. februar 1957 (151), kan Norges

Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund i tilfelle av stigning og Norsk Arbeidsgiverforening i tilfelle av fall kreve opptatt forhandlinger om regulering av lønningene (minstelønnsatser, normallønnsatser, personlige lønninger) og i tilfelle på hvilken måte. Reguleringens kravet er maksimalt begrenset til en regulering som svarer til den prosentvise endring i leveomkostningsindeksen. Hvis partene ikke blir enige ved forhandlinger fordi Norsk Arbeidsgiverforening i tilfelle av stigning og Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund i tilfelle av fall ikke er villig til hverken helt eller delvis å godta kravet fra den annen organisasjon, kan den av de ovennevnte parter som har fremsatt krav om regulering, innen 14 dager etter forhandlingenes avslutning si opp de enkelte tariffavtaler med 1 måneds varsel for å søke gjennomført en lønnsregulering innenfor den ramme som er angitt ovenfor.»

Det vil fremgå av denne indeksreguleringsbestemmelse at forbundene kunne kreve forhandlinger hvis indekstallet pr. 15. oktober 1957 eller pr. 15. mai 1958 viste stigning på 6 poeng eller mer i forhold til indekstallet pr. 15. februar 1957 (151). Det ble ikke aktuelt med indeksregulering pr. 15. oktober 1957, derimot var indekstallet for de samlede levekostnader pr. 15. mai d. å. 159. Det ble derfor i brev av 17. juni d. å. til Norsk Arbeidsgiverforening krevet full kompensasjon for den prisstigning som hadde funnet sted fra indekstallet 151 pr. 15. februar 1957 til indekstallet 159 pr. 15. mai d. å.

Forhandlinger fant sted den 19. juni i år. Arbeidsgiverforeningen anmodet da om at forhandlinger om det krav som var reist av forbundene ble utsatt 1 måned, idet de regnet med at indekstallet da hadde nådd 160, hvorved Landsorganisasjonen fikk adgang til å kreve indeksforhandlinger for hele arbeidslivet innenfor Norsk Arbeidsgiverforening. Forbundene erklærte seg villig til å gå med på denne utsettelse som Norsk Arbeidsgiverforening hadde anmodet om. De tok dog forbehold om at forhandlinger da måtte skje på basis av differansen mellom indekstallet 151 og det indekstall som forelå når forhandlinger igjen ble opptatt.

Levekostnadsindeksen var pr. 15. juni steget til 160. Det innebærer 9 poeng stigning fra utgangstallet 151 til 160 eller 6 % stigning.

I samsvar med foranstående og under henvisning til hovedprosedyren har Landsorganisasjonen, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund og Norsk Hotell- og Restaurant-Arbeider-Forbund lagt ned sådan

Påstand:

- Samtlige tariffavtalers normallønnsatser og minstelønnsatser, samt personlige lønninger forhøyes med 6 %.
- De under punkt 1 nevnte forhøyelser av de tarifferte lønnsatser og de personlige lønninger gjøres gjeldende fra og med 16. juni 1958.

Funksjonæravtalen for Norsk Hydro var heller ikke med i fellesoppgjøret, idet den har sin spesielle bestemmelse om indeksregulering. Denne avtale gjelder mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Norsk Hydro på den ene side og Landsorganisasjonen, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund, Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer, Norsk Jernbaneforbund, og Norsk Kommuneforbund på den annen side.

Landsorganisasjonen og forbundene anfører: I den gjeldende funksjonæravtale med Norsk Hydro, som har sitt utløp 31. desember 1958, er inntatt følgende indeksreguleringsbestemmelse:

«Hvis Statistisk Sentralbyrås indekstall for de samlede leveomkostninger enten pr. 15. mars 1957, 15. september 1957 eller 15. mai 1958 viser stigning eller fall på 6 poeng eller mer i forhold til indekstallet 150, kan Arbeidernes faglige Landsorganisasjon i tilfelle av stigning og Norsk Arbeidsgiverforening i tilfelle av fall kreve opp-

tatt forhandlinger om regulering av regulativsat- sene og i tilfelle på hvilken måte. Regulerings- kravet er maksimalt begrenset til en regulering som svarer til den prosentvise endring i leve- omkostningsindeksen.

Hvis partene ikke blir enige ved forhandlinger fordi Norsk Arbeidsgiverforening i tilfelle av stigning og Arbeidernes faglige Landsorganisa- sjon i tilfelle av fall ikke er villig til helt eller delvis å godta kravet fra den annen organisasjon, kan den av de ovennevnte parter som har frem- satt krav om regulering, innen 14 dager etter for- handlingenes avslutning si opp de enkelte tariff- avtaler med 1 måneds varsel for å søke gjennom- ført en lønnsregulering innenfor den ramme som er angitt ovenfor.»

Indekstallet pr. 15. mai, som ble kjent 15. juni, viste en stigning på 9 poeng fra 150—159. Tariff- partene holdt forhandlingsmøte den 28. juni 1958. Arbeidsgiverforeningen anmodet da om at forhand- lingen om det krav som var reist av forbundene ble utsatt 1 måned, idet de regnet med at indekstallet da hadde nådd 160, hvorved Landsorganisasjonen fikk adgang til å kreve indeksforhandlinger for hele arbeidslivet innenfor Norsk Arbeidsgiverforening. Forbundene erklærte seg villig til å gå med på denne utsettelse Norsk Arbeidsgiverforening hadde an- modet om. De tok dog forbehold om at forhandlin- ger da måtte skje på basis av differansen mellom indekstallet 150 og det indekstall som forelå når forhandlinger igjen ble opptatt.

Det har senere ikke vært foretatt forhandlinger om denne regulering, idet forhandlingene mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisa- sjonen angående indeksregulering etter fellesforslaget ble brutt uten noe resultat. Det indekstall som var kjent pr. 15. juli var 160. Det innebærer for denne avtales vedkommende en stigning fra tallet 150 til 160 på 10 poeng eller 6,67 %.

Den gjeldende tariffavtale er nærmest et regula- tiv. Bortsett fra de som eventuelt står på stigende lønn, har det i tariffperioden ikke vært gitt noen former for lønnstillegg eller vært noen lønns- glidning. I forrige tariffperiode ble det foretatt en indeksregulering hvor det ble gjennomført prosent- vis øking av regulativsatene. Det samme mener en bør gjøres denne gang.

I samsvar med foranstående og under henvisning til hovedprosedyren legger Landsorganisasjonen og forbundene ned sådan

P å s t a n d:

1. Samtlige satser i lønnsregulativet for Hydro's funksjonærer, tilsluttet samtlige L.O.-forbund (begynnersatser og satser etter 1, 3, 5 og 7 år) forhøyes med 6,67 %, avrundet opp til nær- meste tall delelig med 12. Denne regulering finner sted fra og med 16. juni 1958.
2. Overtidsbetaling etter de nye regulativsatser finner sted fra samme tidspunkt.

Norsk Arbeidsgiverforening har i det vesentlige anført:

Enhver halvautomatisk indeksreguleringsbestem- melse bygger i seg selv på forutsetningen om par- tenes frie vurderingsmulighet når bestemmelsen måtte bli effektiv. Det er nettopp deri den adskiller seg fra en helautomatisk indeksreguleringsbestem- melse, som gir direkte rett til et bestemt og avtalt tillegg i tilfelle av prisstigning. Dette tillegg be- høver ikke nødvendigvis gi full dekning for en inn- truffen prisstigning, det beror på avtalen, og man har fra 1940 og 1950 eksempler på at man på forhånd er blitt enig om delvis kompensasjon i slike tilfelle, men tilleggene skal altså gis automatisk når krav fremsettes om det.

Denne vet enhver som har noen erfaring i tariff- forhold. Så kan man da spørre om det under for- handlingene i januar inntraff noe som gjorde at reguleringsbestemmelsen, til tross for sin halvauto- matiske form, allikevel har en mere forpliktende karakter enn slike bestemmelser ellers har.

Svaret er at noe slikt ikke inntraff. Tvertimot ble det fra N.A.F.s forhandleres side uttrykkelig presisert at man måtte ha anledning til fritt å vurdere forholdene på det tidspunkt et lønnskrav måtte bli reist i medhold av indeksbestemmelsen.

Det har vært anført mot N.A.F.s avvisning av kravet om lønnstillegg nå, at standpunktet er urime- lig også av den grunn at man allerede under for- handlingene ble gjort kjent med den ventede prisstigning. Det er riktig at man på forhandlings- stadiet fikk kjennskap til den planlagte nedskjæ- ring av subsidiene og til at indekstallet ville komme til å stige fra 153 til 155 pr. 15. mars av andre grunner. Det er også riktig at man — riktignok ikke på forhandlingsstadiet, men iallfall før svar ble avgitt — fikk kjennskap til de øvrige pris- stigende tendenser som Regjeringen regnet med. Dette er imidlertid ikke avgjørende. Det avgjø- rende er hvilke forpliktelser Arbeidsgiverforeningen påtok seg under forhandlingene, og man mener i det foranstående å ha gjort det helt klart at både indeksreguleringsbestemmelsens ordlyd og de for- handlinger som ledet frem til den, gir Arbeids- giverforeningen adgang til etter en fri vurdering av totalsituasjonen å ta standpunkt til de krav som måtte bli reist på basis av indeksreguleringsbestem- melsen. Det er nettopp en slik totalvurdering som har vært motiverende når Arbeidsgiverforeningen har avslått å gå med på lønnsforhøyelse under den nåværende situasjon. Ikke minst har man måttet ta hensyn til den særdeles ugunstige utvikling som har funnet sted fra forhandlingene i januar til nå.

Efter at stabiliseringslinjen var brutt sammen og subsidiene skåret ned våren 1950, ble det inngått avtale mellom N.A.F. og L.O., hvorefter L.O. fikk adgang til å forhandle om lønnskompensasjon hvis indekstallet (med 1938 = 100) pr. 15. september 1950 lå minst 7 poeng høyere enn det indekstall som lå til grunn for tariffrevisjonen i 1949, nemlig 158,6. Septemberindeksen lå så meget høyere at det kunne kreves forhandlinger, og disse ledet til enig- het om et tillegg på 18 øre pr. time til voksne arbei- dere. Dette utgjorde ca. 64 % kompensasjon for prisstigningen. Videre ble alle tariffavtaler forlen- get for 1 år med en automatisk indeksregulering pr. 15. mars 1951 og en halvautomatisk som ble aktuell pr. 15. september 1951. Den helautomatiske ledet til et tillegg fra 15. april 1951 på 17 øre pr. time (ca. 85 % kompensasjon). Pr. 15. september 1951 var indekstallet steget så meget at L.O. hadde ad- gang til å kreve et nytt tillegg på 28 øre pr. time. Forhandlingene ledet ikke til enighet, og efter at L.O. hadde sagt opp tariffavtalene og plassene, ble tvisten innbragt for lønnsnemnd, som 7. desember avsa kjennelse for at lønningene med virkning fra 15. oktober skulle forhøyes med 21 øre pr. time for voksne arbeidere. Dette betydde at det ble gitt ca. 64 % kompensasjon.

Efter desember 1951 har det ikke funnet sted noen *generell* indeksregulering av lønningene, men bare for enkelte grupper, således for transportarbei- dere og funksjonærer.

Under krigen steg levekostnadene sterkere enn timefortjenesten, og ved krigens slutt var derfor reallønnen sterkt redusert. Lønnspolitikken i de første år efter krigen var først og fremst diktert av ønsket om å gjenopprette arbeidernes reallønn fra før krigen. Allerede i 1946 nådde reallønnen for kvinnelige arbeidere førkrigsnivået og året efter også for mannlige arbeidere. Lønnsøkningen fort- satte i hurtig tempo frem til 1949 da reallønnen for menn lå 20 % høyere enn i 1938 og for kvinner 32 % høyere.

Denne sterke stigning i reallønnen skyldtes dels produksjonsstigningen og dels en stabiliseringspoli- tikk som krevet stadig større prissubsidier. Det lyktes å holde levekostnadsindeksen noenlunde sta- bil i årene 1945 til 1949, slik at stigningen i time- fortjenesten stort sett betydde øket reallønn. Denne politikken brøt sammen i 1950 da subsidiepolitikken ble gjenstand for en radikal omlegning. Da det sam- tidig inntraff en sterk stigning i importprisene, som følge av devalueringen i 1949 og Koreakrigen,

fulgte en periode med sterk stigning i levekostnadene. Fra 1949 til 1952 steg levekostnadsindeksen med 33 %. Pengelønningene fulgte stort sett med i denne utvikling, men i den første tid sank reallønnen noe for mannlige arbeidere. I 1951 lå reallønnen for menn 2 % lavere enn i 1949 og 3 % lavere enn i 1950, mens reallønnen for kvinner lå 4 % høyere enn i 1949.

Man gjorde altså den erfaring at bruk av pris-subsidier for å holde levekostnadene stabile, på kort sikt kan gjøre det mulig å heve reallønnen relativt sterkt. Omvendt vil en reduksjon av pris-subsidier gjerne føre til at reallønnen blir noe redusert.

Siden 1952—53 har prisstigningen vært noe svakere, men har allikevel fortsatt jevnt fra år til år. Stigningen i levekostnadene fra 1953 til 1957 var 12 % eller ca. 3 % pr. år. I samme periode steg timefortjenesten for mannlige arbeidere med 27 % eller vel 6 % pr. år. Den årlige reallønnsøkning i denne periode var således ca. 3 %.

For kvinner var stigningen i timefortjenesten fra 1953 til 1957 26 %, og den årlige reallønnsøkning altså praktisk talt den samme som for mannlige arbeidere.

De tillegg som har vært gitt ved tariffrevisjoner og indeksreguleringer, forklarer bare delvis lønnsøkningen etter krigen. Lønnsutviklingen har i stor grad vært bestemt av den såkalte lønnsglidning. Fra 1. kvartal 1946 til 1. kvartal 1950 utgjorde lønnsglidningen gjennomsnittlig 2,9 % pr. år, men senere har glidningen vært sterkere. Gjennomsnittet for perioden 1. kvartal 1953 til 1. kvartal 1958 er nærmere 4 % årlig. Samtidig har de tariffmessige tillegg fra 1952 til 1957 utgjort ca. 2½ % pr. år. Disse tall viser at det er nødvendig å ta lønns-glidningen i betraktning når man skal vurdere lønnsutviklingen og lønsmottagernes stilling.

Stigningen i lønsmottagernes levestandard i disse år har sin parallell i en stadig stigende produksjon.

I perioden 1953—1957 steg bruttonasjonalproduktet med ca. 16 % regnet i fast kroneverdi. Samtidig øket befolkningen med ca. 4 %, dvs. at bruttonasjonalproduktet pr. innbygger gikk opp med ca. 11½ %.

Økningen i det private forbruk i perioden 1953—1957 var ca. 13 %, altså noe svakere enn produksjonsøkningen. Dette henger sammen med at det fant sted en relativt sterkere økning i investeringene. Bruttoinvesteringene regnet i faste priser steg nemlig i samme periode med 26 %.

I siste del av denne periode skjedde det også en gunstig utvikling i balansen overfor utlandet. Landets valutainntekter steg sterkt, både som følge av øket inntekt på vare-eksport og på grunn av stigning i handelsflåtens nettofraktinntekter.

Den gunstige utvikling i driftsbalansen skyldes fortrinnsvis bedre bytteforhold og fraktsatser. Eksportprisene steg sterkere enn importprisene i årene etter 1953. Samtidig gikk fraktsatsene kraftig opp, og selv om denne utvikling på grunn av de langsiktige certepartier ikke slo umiddelbart helt ut i handelsflåtens inntekter, bidro den sterkt til å rette opp vår valutastilling. Nettofraktinntektene steg i alt fra 1 710 mill. kroner i 1953 til 3 300 mill. i 1957.

Uten disse prismessige fordeler hadde man vært nødt til å holde tilsvarende lavere forbruk og investering for å oppnå den samme bedring i driftsbalansen med utlandet.

For landet som helhet lå således forholdene vel til rette for en økning i levestandarden i dette tidsrom.

Ser man på industrien som i første rekke er berørt av dette indeksoppgjør, finner man at det er inntruffet en sterk produksjonsøkning. Fra 1953—1957 steg produksjonen pr. beskjeftiget med 19 %. Denne beregning er noe mangelfull, idet man har måttet benytte to tallserier som ikke direkte er sammenlignbare, nemlig produksjonsindeksen, som ikke omfatter de helt små bedrifter, og Arbeidsdirektoratets beskjeftigelsesstatistikk for industrien,

som omfatter samtlige lønsmottagere. Det er derfor nødvendig å ta reservasjoner med hensyn til nøyaktigheten av beregningen, men dette er det eneste grunnlag som foreligger for å vurdere produktivitetsutviklingen frem til 1957.

Hvis man sammenligner dette tall med stigningen i timefortjenesten, finner man at lønnsøkningen har vært betydelig sterkere enn produktivitetsøkningen, nemlig 27 % mot som ovenfor nevnt 19 % for produksjonen pr. beskjeftiget. Man kan med andre ord uttrykke det slik at mens produktivitetsøkningen har ligget på omtrent 4 % pr. år, har lønnsøkningen vært omtrent 6 %. I de første år etter krigen bidro særlig stigningen i importprisene til å heve det indre prisnivå. Dette forhold har imidlertid ikke spilt noen vesentlig rolle i de senere år. Fra 1952 til 1957 var således importprisindeksen praktisk talt uforandret. Det må derfor være riktig å trekke den slutning at det først og fremst er det indre inflasjonspress som har skapt prisstigningen i denne periode.

En vurdering av utviklingen i de siste 4 år gir derfor til resultat at lønnsøkningen har vært sterkere enn hensynet til pengeverdien tillater. Produksjonsøkningen og de gunstige forhold i utenriksøkonomien har nok gjort det mulig å heve levestandarden år for år, men lønnspresset har ført til en årlig stigning i pengelønningene som har vært for sterk. Dette har ført til en stigning i produksjonskostnadene og prisene på mange områder. En stor del av stigningen i lønningene er således blitt spist opp av prisstigning. For bedriftene betyr dette at deres konkurranse-evne er blitt svakere enn om lønnsøkningen var blitt holdt innenfor en forsvarlig ramme.

Det pekes på at lønnsøkningen hadde som bakgrunn en jevn økning i produksjonen. I den nåværende situasjon er dette forhold totalt forandret. I løpet av første halvår 1958 er det blitt klart at de internasjonale nedgangskonjunkturer er blitt ytterligere forverret og har fått uheldige virkninger for vårt lands produksjon og beskjeftigelse.

Selv om arbeidsløsheten i Norge ligger relativt meget lavt, er forandringen siden i fjor bemerkelsesverdig. I januar i år lå arbeidsløsheten på 39 400 mot 28 500 et år tidligere, altså en økning på 38 %. Den sesongmessige nedgang har bragt arbeidsløsheten ned i 9 300 ved utgangen av juni, men dette er mer enn dobbelt så meget som i juni 1957.

Når det gjelder beskjeftigelsen i tiden fremover, har Arbeidsdirektoratet i «Arbeidsmarkedet» nr. 4 stillet opp en prognose for utviklingen frem til utgangen av 1958. Denne prognose går ut på at den samlede beskjeftigelse ved utgangen av året blir ca. 8 500 lavere enn ett år tidligere og arbeidsløsheten 17 000—18 000 høyere. Det vil si at arbeidsløsheten skulle komme opp i ca. 45 000 i desember og vel 50 000 i januar 1959.*) Til grunn for denne prognose har Arbeidsdirektoratet lagt den forutsetning at nedgangsimpulser utenfra stort sett bare i meget moderat utstrekning vil virke ytterligere inn på vårt arbeidsliv, at det ikke blir satt i verk ytterligere tiltak enn de som var besluttet i april 1958 for å oppnå lavere ledighet til vinteren, og at sildefisket får normalt omfang og vinteren normal karakter.

Konjunkturedgangen har også ført til en sterk forverring av vår økonomiske balanse med utlandet. Mens driftsbalansen med utlandet i 1957 som før nevnt viste et overskudd på 125 mill. kroner, regnet nasjonalbudsjettet med et underskudd i 1958 på 1 100 mill. kroner. Utviklingen hittil i år tyder på at resultatet blir enda dårligere, idet underskuddet på driftsbalansen i 1. halvår var 690 mill. kroner mot 101 i fjor. Handelsdepartementet regner nå med

*) I en halvårsoversikt som ikke er offentliggjort enda, har Arbeidsdirektoratet revidert sine tidligere anslag. Det regnes nå med at beskjeftigelsen ved årets utgang vil bli ca. 4 500 lavere enn året før og at arbeidsløsheten i desember blir ca. 42 000.

et underskudd for året som helhet på 1 250 mill. kroner. Med hensyn til nasjonalproduktet og industriproduksjonen regner Finansdepartementet med at anslagene i nasjonalbudsjettet ikke holder. I nasjonalbudsjettet var det regnet med at nasjonalproduktet ville være 3 % høyere i 1958 enn i 1957, mens man nå regner med at nasjonalproduktet ikke vil bli større i 1958 enn i fjor. For industriproduksjonens vedkommende regnet man i nasjonalbudsjettet med en stigning på 3½ % fra 1957, men Industridepartementet (Industridirektoratet) regner nå med at industriproduksjonen for året som helhet vil bli ca. 5 % lavere enn i 1957.

Med hensyn til den aktuelle situasjon og utsiktene for den nærmeste fremtid henvises forøvrig til Statistisk Sentralbyrås «Konjunkturtrendensene sommeren 1958» av 13. august. På side 1 og 2 i fremstillingen sier byrået:

«Konjunkturbildet på ettersommeren 1958 preges for verden som helhet av fortsatt stagnasjon. Etter alt å dømme har den internasjonale nedgangskonjunktoren ennå ikke nådd bunnen. Men de kontraktive krefter synes alt i alt ikke å ha blitt mye sterkere i det siste, og det er mulighet for at bunnpunktet vil bli passert i løpet av høst- eller vintermånedene.

Det er således mulig at Vest-Europa ennå har den verste del av tilbakeslaget foran seg, og at vanskene med å opprettholde produksjon og sysselsetting kan bli større utover høsten og vinteren enn de har vært hittil.

I Norge preges utviklingen av de samme stagnasjonstendenser som vi finner ellers i Europa. Produksjons- og sysselsettingsoppgavene fra de siste måneder viser klart kontraktive trekk, selv om nedgangen til en viss grad også skyldes mer tilfeldige årsaker. Det foreligger en reell mulighet for at nasjonalproduktet i år vil vise nedgang for første gang i fredstid siden 1931.»

Det sentrale spørsmål er hvilke muligheter bedriftene har for å bære nye lønnstillegg. Begrepet «lønnsevne» er ikke et klart og entydig begrep og er meget vanskelig å måle. Man kommer imidlertid ikke utenom dette spørsmål ved en samvittighetsfull vurdering av L.O.s krav.

På grunnlag av den foregående fremstilling kan man slå fast at produksjonsindeksen for industrien sank med vel 4 % fra 1. halvår 1957 til 1. halvår 1958. Samtidig sank antall lønsmottagere med 2 %. Produktiviteten — i betydningen produksjonsmengde pr. lønsmottager — kan derfor antas å ha gått ned ca. 2 %. For 1958 som helhet ventes som før nevnt en produksjonsnedgang på 5 % fra året før.

Samtidig som produksjonsmengden pr. lønsmottager er sunket, er lønnsutgiftene pr. lønsmottager steget. Gjennomsnittlig timefortjeneste etter N.A.F.s lønnsstatistikk kan antas å ligge 3—4 % høyere i 1. halvår 1958 enn i 1. halvår 1957 (i første kvartal 1958 — det siste vi har statistikk for — lå gjennomsnittsfortjenesten for alle voksne menn 5,8 % og for alle voksne kvinner 3,3 % høyere enn i første kvartal i fjor. For industrien alene var de tilsvarende tall 4,2 % og 3,4 %).

For industrien i gjennomsnitt skulle dette bety at lønnsutgiftene pr. produktenhet er steget med 5—6 %. I de industrigrener hvor produksjonsnedgangen er særlig stor, er stigningen i lønnsutgiftene pr. produktenhet enda større.

En annen virkning av nedgangen i produksjonsmengden er at de faste kostnader pr. produktenhet stiger, selv uten nye investeringer. Denne stigning er blitt ytterligere forsterket av de nyinvesteringer som har funnet sted.

Det er således klart at også bedriftene er rammet av den ugunstige utvikling i den senere tid. Når man skal vurdere spørsmålet om en ny forhøyelse av lønningene, er det som nevnt av stor betydning

hvilken virkning dette vil få på produksjon og beskjefteigelse. Det er hittil konstatert en klar nedgang i produksjonen og beskjefteigelsen, og arbeidsløsheten er relativt sett steget sterkt. Disse tendenser vidner om at bedriftenes svekkede stilling allerede har gitt seg utslag. Dessuten vet man at mange bedriftsinnskrenkninger gjennom redusert arbeidstid og kortvarige permisjoner er gjennomført uten at man har full oversikt. Mange bedrifter har forsøkt å holde produksjonen oppe, til dels til ulønnsomme priser. Det er derfor mange bedrifter som, hvis ingen bedring skjer, vil bli nødt til å redusere arbeidsstokken i tiden fremover. Vi har med andre ord en latent arbeidsløshet.

Det er naturligvis mulig at konjunktorene kan bedre seg i løpet av forholdsvis kort tid. Ingen kan imidlertid si dette med sikkerhet, og uten faste holdepunkter for en slik antagelse vil det være uansvarlig å diskontere en usikker konjunkturoppgang ved å gi nye lønnstillegg nå. I denne forbindelse skal man også huske på at bedriftenes lønnsutgifter i alle tilfelle vil stige fra 1. mars neste år med gjennomsnittlig 5½ % pr. arbeidstime når arbeidstiden reduseres. Dessuten må man regne med en stigning i bedriftenes sosiale utgifter som følge av vedtatte og foreslåtte endringer i de sosiale trygder.

Man har forsøkt å beregne reallønnsutviklingen frem til 2. kvartal i år basert på levekostnadsindeksen i juni selv om junitallet i år ligger høyere enn gjennomsnittet for 2. kvartal. Beregningen forutsetter at fellesoppgjøret i vinter har medført den gjennomsnittlige lønnsøkning på ¾ % som man har beregnet 18-øres tillegget til, og at det dessuten er skjedd en viss lønnsglidning. Som tidligere nevnt var lønnsglidningen i perioden 1953—1957 ca. 4 % pr. år. De siste tall som foreligger for 1. kvartal i år, viser en lønnsglidning på ca. 3½ % siden 1. kvartal 1957. Glidningen blir kanskje noe svakere i løpet av 1958 på grunn av nedgangskonjunktorene. På den annen side er det svært lite sannsynlig at lønnsglidningen vil opphøre helt. Ikke alle industrigrupper er rammet like hårdt av nedgangskonjunktorene, og arbeidsmarkedet lokalt kan fremdeles være stramt på visse steder.

I beregningen er det brukt to alternativer, nemlig en lønnsglidning fra 2. kvartal 1957 til 2. kvartal 1958 på henholdsvis 3 % og 2 %. Beregningen gir til resultat at indeks for reallønn (1949 = 100) som steg fra 112 i 2. kvartal 1956 til 122 i 2. kvartal 1957, vil synke til alternativt 121 og 119 i 2. kvartal i år. For kvinnelige arbeidere blir resultatet at reallønnsindeksen på de samme tre tidspunkter blir 120, 129 og alternativt i 2. kvartal i år 128 og 127.

Man kan med andre ord uttrykke det slik at uten lønnskompensasjon vil reallønnen ligge 1—2 % lavere enn for ett år siden, men klart over nivået for to år siden.

Det er på det rene at lønnsglidningen er meget ulik for de forskjellige grupper bedrifter og arbeidere. På den annen side skal man være oppmerksom på at 18-øres tillegget ved årets tariffrevisjon særlig fikk aktuell betydning for arbeidere som ikke hadde fulgt med i lønnsglidningen. For mannlige arbeidere med timelønn på kr. 4,32 og derunder pr. time, slo 18-øres tillegget fullt ut og det betydde følgelig en lønnsforhøyelse på vel 4 %. For kvinner med timelønn på kr. 3,02 og derunder, slo også tillegget fullt ut i en forhøyelse på ca. 6 %.

Stigningen i levekostnadene vil delvis bli oppveiet av at barnetrygden fra 1. juli i år er hevet med kr. 60,— pr. barn. Denne ytelse beskattes ikke. Forhøyelsen ble gjennomført av Regjeringen nettopp i den hensikt å gi kompensasjon til forsørgerne for reduksjonen av prissubsidiene. Dessuten vil det fra 1. januar 1959 bli gjennomført en rekke endringer i skattereglene som betyr en vesentlig besparelse for skattyderne. Det har ikke vært vanlig å trekke skattepolitikken inn i lønnsforhandlingene. Det må imidlertid være riktig å peke på disse momenter fordi det nettopp er statens subsidiepolitikk som er en av årsakene til det foreliggende krav om lønnskompensasjon. Særlig når det gjelder barne-

trygd, men også for de vedtatte lettelser i statskatten, kan man betrakte endringene som en motydelse for reduksjonen av subsidiene. En oversikt over de forskjellige endringer som er vedtatt både i stats- og kommuneskatten viser at den samlede virkning av økningen i barnetrygd og skattelettelser i skatteklasse 4 (ektepar med 2 barn) i en kommune med reduksjonstabell VII utgjør:

ved inntekt kr. 11 000,—	kr. 227,—
—»— 13 000,—	> 278,—
—»— 15 000,—	> 558,—

I det foregående er det redegjort for den aktuelle økonomiske situasjon, for utviklingen i den senere tid og utsiktene for den nærmeste fremtid. Kort uttrykt kan man oppsummere stillingen derhen at vi hittil i år har hatt en produksjonsnedgang i industrien på over 4 % og at myndighetene for 1958 som helhet regner med en produksjonssvikt på 5 % sammenlignet med 1957. Vi har nedgang i beskjeftigelsen i industrien på 3 %. Arbeidsledigheten er større enn i fjor, og man må frykte en ugunstig utvikling i beskjeftigelsessituasjonen i det nærmeste halvår. Bedriftsinnskrenkninger er blitt mer og mer alminnelig, ikke bare gjennom oppsigelser, men også i form av permisjoner og innføring av forkortet arbeidstid. Utviklingen har ikke vært like ugunstig i alle bransjer av næringslivet, men stort sett er forholdet at bedriftenes stilling er svekket, for enkelte grener i faretruende grad, og at lønnsevnen derfor er mindre enn den var før omslaget inntrådte.

For landet som helhet regner man med at prognosene fra årets begynnelse om nasjonalproduktet i 1958 og underskuddet i driftsbalansen med utlandet har vært for optimistiske. Det kalkuleres nå med et nasjonalprodukt som iallfall ikke blir større enn i fjor, og underskuddet på driftsbalansen med utlandet anslås for året til 1 250 mill. kroner. Det foreligger ingen sikre tegn som tyder på snarlig bedring i de forhold som her er påpekt. Tvert om uttaler Statistisk Sentralbyrå i «Konjunkturtendensene sommeren 1958» at det er «mulig at Vest-Europa ennå har den verste del av tilbakeslaget foran seg, og at vanskene med å opprettholde produksjon og sysselsetting kan bli større utover høsten og vinteren enn de har vært hittil».

Man skal være varsom med å svartmale situasjonen, og ingen kan være tjent med at vanskelighetene overdimensjoneres eller at lyspunkter (som f. eks. de gode terms of trade) oversees. Allikevel må man kunne si at tidspunktet for krav om lønnsforhøyelser er ytterst uheldig. Det hadde vært meget bedre om L.O. hadde kunnet akseptere en utsettelse av forhandlingene.

I den store lønnsnemndsak i 1951 (som også hadde sin bakgrunn i en nedskjæring av subsidier og hvor N.A.F.s vurdering forøvrig ikke falt sammen med nemndas flertall) begrunnet nemnda det tillegg som da ble gitt, med at det var realøkonomisk grunnlag for et lønstillegg. Samtidig som reallønnen for de fleste lønnstagerne var redusert på grunn av prisstigningen, var landets samlede økonomiske stilling bedret slik at den måtte ansees som god.

Hvor himmelvid er ikke forskjellen mellom den gang og nå, ikke minst når det gjelder pris- og avsetningsforholdene for våre eksportnæringer og for skipsfarten. Fra 1949 til 1950 var industriproduksjonen steget med 10 %, fra 1950 til 1951 med 9 %. Nasjonalproduktet var steget med 4½ % fra 1949 til 1950, og stigningen fra 1950 til 1951, som var anslått til 2—2½ %, ble faktisk nesten 4 %.

Hva betyr L.O.s krav om et tillegg på 4,6 % totalt sett for landet? Direkte berøres 230 000 arbeidere og bortimot 10 000 funksjonærer i N.A.F.s medlemsbedrifter. For disse vil en lønnsforhøyelse på 4,6 % i alt beløpe seg til 125—130 mill. kroner pr. år. Det er en svær sum i seg selv, men man må regne med mere eller mindre automatiske virkninger for alle andre lønsmottagere, og da får man et beløp av en helt annen størrelsesorden. Ifølge nasjonalregnskapet for 1957, inntatt i «Økonomisk

utsyn over året 1957», utgjorde den samlede lønsmasse i fjor 13 276 mill. kroner. Forutsetter man at dette beløp er uforandret, betyr en forhøyelse med 4,6 % hele 611 mill. kroner. Det vil ikke være til å unngå at en innsprøytning av denne nye kjøpekraft, som i stor utstrekning vil rette seg mot importvarer, vil svekke vår valutastilling og bidra til at driftsbalansen med utlandet blir endog ugunstigere enn de reviderte anslag man nå opererer med. Man kan heller ikke utelukke muligheten av at et tillegg for lønsmottagerne får konsekvenser for andre grupper i samfunnet hvorved virkningene ytterligere forsterkes.

Hva vil så et lønstillegg bety for bedriftene? Det finnes vel de bedrifter som er i stand til å tåle et tillegg uten at det får følger for deres priser og avsetningsmuligheter, men generelt sett er forholdet at bedriftene i dag ikke kan klare et tillegg med de nåværende priser.

En meget stor del av bedriftene vil i tilfelle av et lønstillegg måtte finansiere dette tillegg ved en forhøyelse av prisene. Dette betyr igjen at man får en ny stigning i levekostnadsindeksen og at man så å si gir bedriftene priskompensasjon for å yte arbeiderne lønnskompensasjon. Hvilke utslag i prisindeksen sådanne prisstigninger vil kunne få, er det ikke mulig å si noe om med bestemthet. Skulle imidlertid Prisdirektoratets prognose med hensyn til prisutviklingen i høst (indekstall på 163 å 164 ved årets utgang) holde stikk, vil man se at det ikke skal meget til for at prisforhøyelser som følge av et lønstillegg nå kan medføre overskridelse av den nye røde strek på 166.

En rekke bedrifter er i den situasjon at de ikke kan bære et lønstillegg med de gjeldende priser, men på grunn av avsetningsvanskeligheter og også som følge av konkurransen med utlandet vil de allikevel ikke være i stand til å forhøye prisene på sine varer. Dette betyr igjen at bedriftenes stilling blir enda ugunstigere enn den er, og at de tvinges til andre foranstaltninger. De vil bli nødt til å gjennomføre produksjonssinskrenkninger, oppsigelser av arbeidere, og derved vil beskjeftigelsessituasjonen, som allerede inngir bekymringer, bli ytterligere vanskeliggjort.

Både for våre eksportindustrier og for hjemmeindustriene vil et lønstillegg bidra til å svekke konkurransevnen overfor utlandet, noe som er så meget mere betenkelig som vi antagelig står overfor innføring av friere konkurranseforhold mellom landene i Europa. Det er på det rene at det europeiske fellesmarked mellom Benelux-statene, Frankrike, Italia og Tyskland, er realisert og vil tre i kraft fra 1. januar 1959 med den økede konkurransemessige styrke dette gir de 6 land. Vi må videre regne med som ganske sannsynlig at vi i tillegg til det europeiske fellesmarked får et frihandelsområde hvor også Norge kommer til å være med. Dette vil utsette norske bedrifter for større konkurranse utenfra enn tidligere, noe som mener til varsomhet med å forhøye den betydelige del av produksjonsomkostningene som lønningene utgjør. I denne forbindelse må også nevnes arbeidstidsnedsettelsen fra 1. mars neste år. Lønningene går da opp med gjennomsnittlig 5½ %, og selve forkortelsen vil stille bedriftene overfor nye problemer som henger sammen med vanskelighetene ved å opprettholde produksjonen.

Det har fra en rekke hold vært anført at det her ikke er spørsmål om lønnsforhøyelse i egentlig forstand, men om kompensasjon for en inntruffet prisstigning. For bedriftene er det imidlertid likegyldig hva man kaller tilleggene, idet en forhøyelse som tar sikte på å gi arbeiderne kompensasjon for prisstigningen, jo har de samme virkninger for kostnadsnivået og dermed for konkurransemulighetene som enhver annen lønnsforhøyelse.

Det er tidligere pekt på at reallønnen for norske arbeidere har vist en så å si kontinuerlig stigning fra frigjøringen. Det eneste tilbakeslag man har hatt, fikk man etter subsidienedskjæringen i 1950, da reallønnen for en tid sank i forhold til den for-

utgående periode. Dengang var konjunktorene langt gunstigere enn i dag. I den nåværende situasjon kan man enda mindre regne med å opprettholde den reelle levestandard. Det er dessverre nødvendig å avfinne seg med en moderat, men forholdsvis midlertidig nedgang. Som tidligere påvist er en vesentlig grunn til den prisstigning som har funnet sted, de tiltak som det offentlige i de siste måneder har funnet å måtte gå til, men det offentlige har også truffet tiltak for å avdempne virkningene av de prisforhøyelser de har forårsaket. Selv om man regner med at lønnsglidningen ikke har samme omfang som i perioder med gunstigere kon-

junkturer, er det sikkert realistisk å regne med at den fremdeles gjør seg gjeldende. Bygger man på dette, og tar man dessuten hensyn til de bedringer i lønsmottagernes reelle inntektsforhold som tiltakene fra det offentlige medfører, vil nedgangen i reallønn være meget moderat, selv om det nå ikke gis tillegg.

Under henvisning til foranstående nedlegger Norsk Arbeidsgiverforening sådan

P å s t a n d :

Indekstallets stigning til 160 foranlediger ingen forhøyelse av lønningene.

RIKSLØNNSNEMNDAS AVGJØRELSE

Lønnsnemndas avgjørelse er avsagt med dissenser.

Et flertall, *Kai Knudsen, Reidar Danielsen* og *P. Mentsen*, stemmer for at det skal gis lønnskompensasjon for den prisstigning som har funnet sted innenfor de tidsrom som er fastsatt i de tre indeksreguleringsbestemmelser. Flertallet finner videre at det må foretas etterbetaling fra det tidspunkt det var adgang til å kreve lønnstillegg. De tre medlemmer er ikke enige om størrelsen av den kompensasjon som skal gis og måten den skal gjennomføres på for Fellesforslagets vedkommende. Et mindretall, *Morten Tuveng* og *Trygve Kleppe*, stemmer mot at det gis lønnstillegg.

Indeksbestemmelsen i denne overenskomst gjelder for prisstigningen fra 153 til 160 poeng etter levekostnadsindeksen og gir Landsorganisasjonen adgang til å kreve et maksimalt tillegg på 4,6 % på lønninger som er fastsatt i kroner og øre. N.A.F. har hevdet at L.O.'s påstand om et likt tillegg på 25 øre timen til alle voksne menn og kvinner er i strid med indeksbestemmelsen. Hvis påstanden blir tatt til følge, vil det medføre at alle lønninger under gjennomsnittsnivået får et tillegg på mere enn 4,6 %. Det høyeste tillegg som det ifølge dette resonnement kan være adgang til å gi med samme beløp til alle voksne er i tilfelle omkring 12 øre timen i de tariff-forhold som omfattes av Fellesforslaget. Rent bortsett fra det tariffrettslige i dette forhold, vil et likt tillegg i dagens situasjon gi de sterkest rammede industribransjer den største belastning, da disse samtidig ligger med et lønnsnivå under gjennomsnittet for industrien. *Kai Knudsen* og *Reidar Danielsen* har under hensyn til dette funnet at lønnstillegget bør gis i form av prosentvise tillegg og at prosentatsen bør være høyere for tidlønnet arbeide enn for akkordarbeide. Dette vil da bli Lønnsnemndas avgjørelse.

Kai Knudsen, Reidar Danielsen og *P. Mentsen* finner at det må fastsettes et minimums- og maksimumstillegg for tidlønningers vedkommende når lønnskompensasjonen gjøres begrenset og i form av prosenttillegg. Minimumstillegget er satt så høyt som det etter flertallets mening er adgang til etter indeksbestemmelsen, og gir de laveste timelønninger et tillegg som svarer til den prosentvise stigning

av levekostnadsindeksen. Ut fra prinsipielle og praktiske hensyn har Lønnsnemnda ikke funnet grunn til å gjøre en tilsvarende avgrensning av det lavere prosenttillegg som skal gis på akkordene.

Lønnsnemndas medlemmer, *Kai Knudsen* og *Reidar Danielsen* stemmer for det resultat som slutningen viser og vil bemerke:

Fellesforslagets indeksbestemmelse gjelder prisstigningen etter levekostnadsindeksen med 7 poeng fra desember 1957 til juni 1958. Det ligger utenfor Lønnsnemndas kompetanse å fastsette lønnskompensasjon for den stigning av levekostnadsindeksen som foreligger for juli eller den som man regner med senere.

Partene har for Lønnsnemnda lagt vesentlig vekt på om landets økonomiske stilling og bedriftenes bæreevne gir grunnlag for et generelt lønnstillegg. Da forhandlingene om Fellesforslaget fant sted i januar 1958, var det atskillig usikkerhet om hvordan den økonomiske utvikling ville bli i tiden fremover, nasjonalt og internasjonalt. Stort sett har utviklingen i Norge gått i ugunstig retning i løpet av første halvår 1958. Vi viser til de opplysninger som partene har gitt om nedgangen i produksjon og sysselsetting i industrien fra første halvår 1957 til første halvår 1958, den økte arbeidsledighet i år, de bedriftsinnskrenkninger og skipsopplegg som har funnet sted, den lavere eksport enn i fjor og de opplysninger som ellers er gitt om landets økonomiske stilling. Partene har et forskjellig syn på den internasjonale konjunkturutvikling og den sannsynlige økonomiske utvikling i Norge i løpet av de nærmeste måneder. Det er i dag ikke mulig å vite noe sikkert om utviklingen i tiden fremover. Det er tegn som tyder på at vi ikke er oppe i en langvarig depresjon. Vi viser til den oversikt om konjunktur-tendensene sommeren 1958 som er gitt av Statistisk Sentralbyrå og hvor det bl. a. uttales at nedgangen i Sambandsstatene etter alt å dømme er stanset opp. Når det gjelder den økonomiske situasjon i Norge, har vi lagt vekt på den vurdering Regjeringen har gitt uttrykk for i finansministerens redegjørelse i Stortinget 12. juni i år.

Prisstigningen i første halvår har ført med seg at den gjennomsnittlige reallønn er blitt noe redusert, selv om det tas hensyn til de lønnstillegg som

er gitt ved tariffrevisjonene i år og en viss lønns-
glidning i løpet av første halvår. Partene har for-
skjellig vurdering av hvilken virkning et generelt
lønnstillegg vil få. Når det gjelder bedriftenes evne
til å bære et lønnstillegg, er det klart at den vil
ligge høyst forskjellig an. Det er utvilsomt bedrifter
som ikke tåler større økning av sine omkostninger
på grunn av vanskelige avsetningsforhold. Dette
må tillegges vekt ved vurderingen av hvilke mulig-
heter som foreligger for et lønnstillegg og dettes
størrelse. Vi har imidlertid i denne forbindelse også
lagt vekt på at en økning i lønnstakernes kjøpe-
kraft vil kunne bety større omsetning, særlig for
forbruksvareindustrien, som i dagens situasjon står
overfor store vansker.

På grunnlag av den foreliggende indeksreguler-
ingsbestemmelse og vår vurdering av den økono-
miske situasjon, er vi kommet til det resultat at det
bør gis delvis kompensasjon for prisstigningen til
juni i år.

Ved fastsettelsen av lønnstillegget har vi tatt
sikte på å løfte reallønnen til noenlunde samme
nivå som i 1957. Vi har tatt hensyn til at det har
funnet sted visse lønnsforbedringer i løpet av før-
ste halvår. Det er noe uklart hvilken vekt det skal
legges på lønnsglidningen, idet partene har noe for-
skjellig mening om dens størrelse. Vi har ikke
funnet å kunne ta hensyn til de skattelettelser som
blir gitt fra 1. 1. 1959, og under hensyn til at det
foretas et generelt lønnsoppgjør, har vi ikke lagt
noen vesentlig vekt på økningen av barnetrygdens
ytelser fra 1. juli i år. Når det er satt et høyere
prosentvis tillegg på tidlønn enn på akkord, er det i
samsvar med den linje som er fulgt ved en del
større tariffoppgjør etter frigjøringen, således også
ved lønnsnemndskjennelsen i 1951 om et generelt
dyrtidstillegg.

Morten Tuweng vil bemerke:

Den lønnsavtale som ble truffet mellom L.O. og
N.A.F. i vår — det såkalte fellesoppgjør — inne-
holder bestemmelser som gir rett til å ta opp for-
handlinger om å regulere lønningene opp eller ned
når prisnivået uttrykt ved levekostnadsindeksen
henholdsvis stiger eller faller med så og så mange
poeng.

Når indeksreguleringen ikke er gjort helauto-
matisk — dvs. når det ikke på forhånd er bestemt
at lønningene automatisk skal følge indeksen, ligger
deri et forbehold om at utviklingen av andre forhold
enn prisutviklingen kan komme i betraktning ved
fastsettelse av lønningene når prisnivået stiger eller
synker.

Om det skal gis hel, delvis eller ingen kompens-
asjon for prisstigningen når indeksen passerer de
kritiske punkter, vil da være avhengig av hvordan
man vurderer disse andre forhold som er kommet
inn i bildet.

Det er både fra Landsorganisasjonens og Norsk
Arbeidsgiverforenings side gitt en mengde opp-
lysninger og lagt frem et stort tallmateriale til be-
lysning av den økonomiske utvikling både her
hjemme og i utlandet. På dette grunnlag, til dels

supplert med annet materiale, kan man fastslå at
den økonomiske utvikling i en rekke land er preget
av en viss stagnasjon. Den gir seg utslag i bl. a. av-
tagende produksjonsøkning, til dels direkte nedgang
i produksjonen, avsetningsvanskeligheter og stig-
ende arbeidsløshetstall. Her i landet er industri-
produksjonen som helhet gått ned med 4 % fra 1.
halvår 1957 til 1. halvår 1958, og tendensen synes
i enkelte grupper fortsatt å være synkende. Etter
en samlet vurdering av de opplysninger og tall som
hittil foreligger om produksjonen i industrien og
andre næringer som skipsfart, jordbruk, fiske og
fangst og tendensene fremover ser det for meg ut
til at landets realinntekt vil bli noe mindre i år enn
i fjor. Dette taler mot å gi lønnstagerne kompens-
asjon for stigningen i levekostnadsindeksen, noe som
jo betyr å opprettholde *deres* realinntekt.

Nå kan forholdene selvfølgelig endre seg til det
bedre med det første — produksjonen kan begynne
å ta seg opp igjen slik at det blir realøkonomisk
grunnlag for kompensasjon og kanskje mere til.
Men de *kan* også utvikle seg til det verre. I alle
fall for øyeblikket synes situasjonen å innebære så-
vel den ene som den annen mulighet. Det er dette —
denne risiko — jeg mener bør mane til forsiktighet
når det er spørsmål om lønnskompensasjon for pris-
stigningen.

Jeg skal for øvrig i hovedtrekk gjøre rede for
det resonnement som har vært avgjørende for mitt
standpunkt i denne sak:

1. Jeg forutsetter først at stagnasjonen fortsetter
både her hjemme og ute. En alminnelig lønns-
økning som ikke har sitt grunnlag i en stigning
av produksjonen pr. mann, har en tendens til å
resultere i arbeidsløshet — eller prisstigning.
Hvis en rekke bedrifter bl. a. på grunn av kon-
kurransen fra utlandet (importen) ikke har an-
ledning til å dekke den omkostningsstigning
som lønnsøkningen betyr ved å heve prisene på
sine produkter, vil de kunne bli tvunget til å
foreta driftsinnskrenkninger og oppsigelser fra
folk. En alminnelig lønnsøkning vil med andre
ord kunne føre til at flere blir skjøvet ut i
arbeidsløshet. Slik situasjonen er for tiden, vil
denne fare ved å imøtekomme kravet om kom-
pensasjon være overhengende.

Skal beskjefteheten opprettholdes, vil en al-
minnelig lønnsheving som ikke har et produk-
sjonsmessig grunnlag, måtte få anledning til å
slå ut i prisstigning. Man måtte på en eller
annen måte hindre eller svekke konkurransen
fra utlandet — ved importforbud, tollforhøyel-
ser eller devaluering av kronen. Erfarings-
messig vil prisstigningen under slike forhold bli
så stor at den oppveier lønnsstigningen. Prisopp-
gangen fører til nye krav om kompensasjon, og
prislønnskruen går videre — og dermed for-
ringelsen av pengeverdien. En slik løsning, som
etter min oppfatning på lengere sikt ikke er
noen løsning hverken av beskjeftehetsproble-
met eller reallønsspørsmålet, vil være særdeles
betenkelig i dag da vi bør forberede oss på å
gå inn i et eventuelt europeisk frihandelsom-
råde, med de krav det stiller til vår konkurranse-
evne og effektivitet, forutsatt at vi skal opp-

rettholde og helst øke vår levestandard i tiden fremover.

Våre statsmyndigheter synes for tiden å gjøre alvorlige forsøk på å stanse eller i hvert fall å bremse inflasjonsutviklingen og samtidig opprettholde høy og jevn beskjeftigelse. En alminnelig økning av de normale lønninger nå vil etter min oppfatning kunne til å motvirke disse bestrebelse og på lengere sikt være til skade både for lønnstagerne og for samfunnet som helhet.

2. Nå er jeg som sagt klar over at konjunkturutviklingen fremover vil være avgjørende. Endrer forholdene seg slik at produksjonen begynner å stige igjen, vil det bli reelt grunnlag for å heve lønningene. Jeg har da også forutsatt at dette skulle bli gjort. I denne sammenheng kan jeg nevne at jeg for de øvrige medlemmer av Lønnsnemnda har antydnet en ordning som — i tilfelle av en gunstig økonomisk utvikling — skulle gi lønnstagerne kompensasjon også for prisstigningen fra indekstall 153 til indekstall 160 når visse konjunktur mål var nådd en bestemt høyde. Men siden forslaget ikke har vunnet tilslutning fra flertallets side, skal jeg ikke gå nærmere inn på det.
3. Jeg er oppmerksom på at den måte flertallet i Lønnsnemnda vil gjennomføre lønnskompensasjonen på — ved prosenttillegg — og ved å gi litt mindre enn full kompensasjon for prisstigningen, ikke vil gjøre skadevirkningene under en eventuell fortsatt stagnasjon fullt så store som hvis kravet om et likt tillegg på 25 øre for alle var blitt imøtekommet. Men den løsning flertallet i nemnda er kommet frem til, vil etter min mening få meget betenkelige økonomiske og sosiale følger hvis den økonomiske utvikling skulle fortsette i ugunstig retning. Det er etter min oppfatning stor risiko forbundet med å gå til en alminnelig heving av lønningene nå — en risiko jeg mener det skulle være unødvendig å ta.

I betraktning av 18-øres tillegget for de lavestlønte ved fellesoppgjøret, den lønnsglidning som fortsatt synes å gjøre seg gjeldende, tillegget til barnetrygden fra 1. juli i år og de lettelser i den direkte beskatning som gjennomføres fra 1. januar neste år, skulle nemlig den senkning av lønnstagerens levestandard som skjer bli forholdsvis beskjedent selv om det ikke gis noen lønnskompensasjon for prisstigningen. Og så snart konjunkturerne tar en gunstigere retning, kan forholdet lett rettes. Derimot vil det bli alt annet enn lett å bøte på skadevirkningene av en alminnelig lønnsheving som foretas nå hvis stagnasjonen i det økonomiske liv skulle fortsette. En generell heving av lønningene for man har større sikkerhet for at den ikke i nevneverdig utstrekning bidrar til å gjøre folk arbeidsløse, finner jeg ikke å kunne være med å ta ansvaret for.

For øvrig er jeg prinsipielt uenig i at en lønnsnemnd — når det er spørsmål om *indeksregulering*

— ved sin avgjørelse forrykker det innbyrdes forhold mellom lønningene. Det er denne gang gjort ved å legge både «bunn» og «tak» for tidlønnsstilleggene og ved å fastsette forskjellige prosenter for timelønn og akkord.

P. Mentsen anfører:

Jeg stemmer for den påstand som er lagt ned av Landsorganisasjonen. Det resultat flertallet er kommet til, er jeg uenig i og kan således heller ikke gi det min subsidiære tilslutning.

Trygve Kleppe vil bemerke:

Under prosedyren for Rikslønnsnemnda har Norsk Arbeidsgiverforening lagt frem et rikholdig materiale til belysning av den økonomiske situasjon i vårt land. Materialet, som i stor utstrekning er hentet fra offisielle kilder, omfatter statistiske oppgaver og analyser, uttalelser om stillingen for øyeblikket og prognoser over utsiktene for den nærmeste fremtid. Materialet viser at den konjunktur oppgang vi har hatt i en rekke år, er stoppet opp. Situasjonen i dag karakteriseres av stagnasjon på en rekke av næringslivets områder og markert nedgang i enkelte sektorer. Brutto nasjonalproduktet for 1958 beregnes i beste fall å komme på samme høyde som i 1957, men det er også mulighet for at det vil komme til å vise nedgang. Industriproduksjonen sank i 1. halvår 1958 med 4 % i forhold til 1. halvår 1957, og vil sannsynligvis for hele året 1958 vise enda sterkere nedgang. Avsetningsforholdene er vanskelige i viktige næringer både innen eksport- og hjemmeindustri, og oppgavene over antall beskjeftigede viser synkende tall, særlig i industrien.

Under disse forhold finner jeg ikke å kunne gå inn for en heving av lønningene, idet jeg er overbevist om at lønnstillegg nå vil øke næringslivets vanskeligheter og medføre fare for at produksjon og beskjeftigelse går ytterligere ned. En forhøyelse av bedriftenes kostnadsnivå under de rådende konjunkturer er etter min oppfatning uforsvarlig også av den grunn at det vil bidra til å svekke konkurransevnen overfor utlandet, noe som er særlig betenkelig når vi sannsynligvis står overfor skjerpet konkurranse innen Europa.

Om det ikke ble gitt tillegg nå, ville det for øyeblikket bety en liten nedgang i reallønnen. Dette ville naturligvis være beklagelig, men nedgangen ville bli oppveid i noen grad ved hevingen av barnbidragene fra 1. juli og ytterligere ved de skatteinnskottene som gjennomføres fra 1. januar 1959. Tar man hensyn til disse forhold og dessuten til at lønnsglidningen fremdeles gjør seg gjeldende, om enn noe svakere enn før, ville nedgangen i lønnstagerens realinntekt bli ytterst beskjedent. Selv om en nedgang som nevnt, ville være beklagelig, ville dette dog være langt mindre betenkelig enn å utsette næringslivet for den risiko som en lønnsforhøyelse nå medfører.

Jeg er heller ikke enig i at det tillegg flertallet stemmer for, blir gitt tilbakevirkende kraft og slutter meg til Morten Tuvengs bemerkninger om måten lønnstillegget er gjennomført på.

Jeg stemmer for at den påstand som Norsk Arbeidsgiverforening har nedlagt, blir tatt til følge.

SLUTNING :

I.

Lønnstagerer som kommer inn under bestemmelsen i Fellesforslagets pkt. F om indeksregulering, og lønnstagerer som omfattes av tilsvarende indeksbestemmelse i avtaler mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge, gis lønnskompensasjon for stigningen i levekostnadsindeksen fra 153 til 160 på følgende måte:

A. Tidlønnsarbeide.

1. Alle normallønnssatser, minstelønnssatser og personlige lønninger forhøyes med 3,5 %, dog ikke utover 25 øre pr. time, 12,— kr. pr. uke eller 50,— kr. pr. måned, og — for voksne arbeidere i tariffavtalens forstand — ikke med mindre enn 12 øre pr. time, 5,76 kr. pr. uke eller 24 kr. pr. måned.
2. Alle tarifferte satser som er fastsatt i kroner og øre i overenskomstene, forhøyes med 3,5 %.

Unntatt fra regulering er verktøygodtgjørelse, godtgjørelse for klær og effekter og de satser som er nevnt i hotell- og restaurantoverenskomstens § 4 pkt. 3.

3. Ved utregningen av forhøyelsen under pkt. 1 og 2 avrundes 0,5 øre oppover til nærmeste hele øre og under 0,5 avrundes nedad.

B. Akkordarbeide og lignende.

1. Alle akkordtariffer, faste akkorder og prislister forhøyes med 2,5 %. Tidakkorder, premieakkorder og andre former for akkord reguleres slik at den samlede timefortjeneste økes med 2,5 %.
2. Ved produksjonspremie, bonusordninger og lignende som er fastsatt i kroner og øre, forhøyes tidlønnsfaktoren hvor denne er uttrykt pr. time med 3,5 % og bonusfaktoren etc. med 2,5 %.
3. Ved utregning av forhøyelsen under pkt. 1 og 2 brukes samme antall desimaler som tidligere, og avrundingen foretas etter samme prinsipp som nevnt under A. 3.
4. Tarifferte akkordnormaler, akkordgrunnlag og liknende forhøyes med 2,5 %.
5. Hvor det betales akkordavsavn av en slik størrelse at den samlede fortjeneste nærmest må sammenlignes med akkord, forhøyes den samlede fortjeneste med 2,5 %.

C. Grensetallene i Fellesforslagets avsnitt C forhøyes til kr. 4,66 pr. time (223,68 pr. uke) og kr. 3,32 pr. time (159,36 pr. uke).

D. Ikrafttreden.

1. Tilleggene gjøres gjeldende fra og med begynnelsen av første lønningsuke etter 15. juli

1958. For månedslønnede trer tillegget i kraft fra og med 16. juli 1958.

2. Det foretas ikke omregning og etterbetaling for overtidsarbeide, skiftarbeide m. v. utført i tiden fra 15. juli til avlesning av kjennelsen. Etterbetaling etter pkt. 1 skjer til lønnstagerer som er i bedriftens tjeneste pr. 1. september 1958 og skal være effektivt innen 31. oktober 1958.

II.

Lønnstagerer som kommer inn under de tariffavtaler for funksjonærer som gjelder mellom Norsk Arbeidsgiverforening og dens medlemmer på den ene side og Landsorganisasjonen i Norge, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund og Norsk Hotell- og Restaurant-Arbeider-Forbund på den annen side, gis lønnskompensasjon for stigningen i levekostnadsindeksen fra 151 til 159 på følgende måte:

Lønningene (minstelønnssatser, normallønnssatser og personlige lønninger) forhøyes med 4 %, dog ikke over kr. 57,— pr. mnd.

Satsene for kostgodtgjørelse for funksjonærer i hotell- og restaurantoverenskomsten skal fremdeles være de samme som tilsvarende kostsatser for arbeidere i hotell- og restaurantoverenskomsten.

Forhøyelsen gjøres gjeldende fra og med 16. juni 1958 med de samme regler om etterbetaling som angitt i I. D.

III.

Lønnstagerer som kommer inn under tariffavtaler mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Norsk Hydro på den ene side og Landsorganisasjonen i Norge, Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund, Norsk Jernbaneforbund og Norsk Kommuneforbund på den annen side, gis lønnskompensasjon for stigningen i levekostnadsindeksen fra 150 til 159 på følgende måte:

Alle satser i lønnsregulativet, herunder faste overtids- og skiftsatser, forhøyes med 4½ %, avrundet til nærmeste hele krone delelig med 12 og begrenset oppad til kr. 64,— pr. måned.

Forhøyelsen gjøres gjeldende fra og med 16. juni 1958 med samme regler om etterbetaling som angitt i I. D.

Oslo, den 1. september 1958.

Kai Knudsen (sign.)

Reidar Danielsen (sign.)

Morten Tuveng (sign.)

P. Mentsen (sign.)

Trygve Kleppe (sign.)